Hon. Rédaction
de la Revue arménienne HANTESS
au Couvent des R.R. P.P. Méchitharistes
à VIENNE
VII Mechitharistingasse 4

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ
ԱՄՕՒԼ

ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ՀԱՍԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԶԴ ՏԱՐԻ

1894

ԹԻՒ 11 ՅՈՒՆԻՍ 15

ԽՄԲԱԳԻՐ · ՏՆՕՐԷՆ
Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԶՄԻՒՐՆԻԱ
ՏՊԱԳՐ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես	
Գերմանք	329	ԽՄԲ.
Աւագ–Սարկաւագուհին կոյս Հռիփ. սմմէ Թայիրեանց	334	Ա. Ց ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Իմ Մանկական Յիշատակներս .	338	Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
Կաթի վրայ Կարեւոր Գիտելիք .	341	ՏՕՔԹ. ՓԱՇԱԵԱՆ
Պատուհին Օրհնեցը	345	Մ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ
Մանկական Պարտէզ	346	Կ. Վ. ՊԱԼԱՊԱՆ
Գիշերային Վէպ մը	349	ՎԱՀԱՆ
Նագիլլի	356	Ս. Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Թղթակցութիւն	356	ՇԱՀՆՈՒՐ
Լրաբեր	358	ԽՄԲ.
Լրաբաղ	360	Հ.

ԲԱՒԱՐԱՆ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆԷ Ի ՀԱՅ ԼԵԶՈՒ Ա. Ց. ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Ամբողջ գործը փոխանակ 35ի որ ստացողներուն կը 45-47 թերթ պիտի լինի։ Բաժանորդագրին է պատ կ՚ղրկէ 30 դրամ լսթ. 35, կիսակոշիկ 40։ Օտար երկրաց համար 7 և 8 ֆր. կ՚ղրկուի։ Լսթ. 40, 45 և 50 փոստին ծախքը գնողին վրայ լինելով կ՚ուզէ պարտին դիմել հրատարակչին, Զ. Թորոսեանի Պօլիս, Պահճէ-Գաբաւ, Նոր բոստին դէմ, թիւ 4, ուր է միակ կեդրոնատեղին։ Ա. Թերթն ձրի իբր նմուշ կը տրուի։ Հրատարակուած է 38ը թերթն։ Բաժանորդագրութիւնն ի մտի կը փակուի երբ 40ը թերթը հրատարակուի։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՅ ԾԱՂԻԿՆԵՐ. փունջ առաջին. ՌՈՒԲԻՆ ՈՐԲԷՐԵԱՆ։ Կեդրոնատեղի Յակոբ Էֆ. Իպրանեան գրավաճառ և ջրավաճառ կ. Պօլիս կեմիկ — փաշայ, գին 5 դահեկան. գաւառներու յանձնարարութեանց փոխան նամակագրուիլ ևս կընդունուի։ փունջ երկրորդ ընդ հրատարակելի։

Ա. Կ. ՍԷՔԼԷՄԵԱՆ. Մարդ ըլլալու միջոցը կամ կեանքի մէջ յաջողելու ճամբան։ — կեդրոնատեղի Յ. Մատթէոսեան թղթավաճառատուն, կ. Պօլիս. Գին ընծիր քառթօնէ կազմ 8 ղրշ. ոսկեզօծ և փառաւոր լսթակազմ 12 1/2 ղրուշ։

Լեւոն Տօլմաճի կրէցէրեան, Սօնատ Թարգմ. ԽՈՐԷՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍՏԵՓԱՆԷ. Տպագր. Գ. Պաղտասարեան կ. Պօլիս։ Գին 5 ղրուշ։

Հանուռօտ գրացուցակ. Պ. Պալինց գրատան. Ֆինճանճըլար եօքուշու թիւ 20 կ. Պօլիս. 1894.

ԼԱ ՖՐԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱԶ

(LA FRANCFORTOISE)

ՄԱՀԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՂՈՑ-ՖՕՐԹ

Դրամագլուխ ֆր. 6,250,000 Պահեստէ դրամ 1,270,312 ֆր.

Ընկերութիւնս կ՚ապահովագրէ չոգենաւով ուղարկելի ամէն տպրանք, ինչպէս և դրամագծրար, ևայլն դիւրամատչելի պայմաններով։

Գնոց և այլ ամէն տեղեկութեանց համար կը հրաւիրուին դիմել առ ընդհանուր գործակալն Զմիւռնիոյ և շրջակայից Վէրդան Ֆէրհանէ,

ՅԱԿՈՒԲ Գ. ՎԻՄԵԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Աբգոյ հասարակութեան թէ՝ ամիջական կերպով կը գործանեմ ակուայի ամենէ անհատներէն ցաւերը։ Ակռաներու փտած մասերը կը լեցնեմ փտութիւնը ինչ վիճակի մէջ որ ալ ըլլայ, ջկերուն անպատութիւն տալու համար մի քանի անգամ միայն գործանելով։ Լցուած ակռան ապագային ոչ պիտի ցաւի, ո՛չ պիտի մաշի և ո՛չ պիտի թափի։

Ակի անձինք որ քանիցս կնգծ ակռաներ շինել տուած են և միշտ դժգոհ մնացած, թող համձին անգամ մը ինձ դիմել և ես պատրաստ եմ մինչև իսկ ՄԱՇԱՆ ու անզօր լինտերու վրայ գետնիլ ակռանորու ամբողջ շարքեր և կամ անջատ ակռաներ, առանց դիմելու թելերու յոդնեցուցիչ գործածութեան։

Նոր դրութեամբ կը հաստատեմ ակռաներու ամբողջ շարքեր անպիտան քաուչուքի վրայ։ Ակռ դրութեամբ քիմքին իր ՃՇՇԱԿԸ և ընդունի իր ԱՐՏԱՍԱՆԻԹՆԱՆ ԿՈՐՈՎՆ ու ՆՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ կը պահեն։

Փտած ակռաներու արմատներն անվնասական կերպով և առանց ցաւ պատճառելու կը հանեմ։

Փափաքողք կրնան դիմել Պաստախանէ Փողոց, թիւ 120, 8-12 ն. և 1-7 ե.

ՏԻԳՐԱՆ ՏԻՐԱՑՈՒԵԱՆ

Վ. ՍԻՏԻ — V. SIDI

Մեծ կաղնեատուն Բարիզեան և Անդլիական ճաշակով։

Ամենատնտիպ կազմ, Նուագատուներու և Տուժարներու

ԽՈՍՏ ՉԱՓԱԻՈՐ ԳԻՆԵՐ

17, Պոլպոլխոյ խան, Ֆրանկոյ Ըռը

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Դ. եւ Լ. ԹԷՐԻՏՃԵԱՆ

Հայոց մեծ ըաղ

Մեր վաճառատան մէջ կը գտնուի ամէն տեսակ պարէն, ինչպէս՝ ալիւր, բրինձ, արդար եղ, շաքար, խահուէ, ձէթ, մոքարօնի, սպուր համար խմորեղէններ, պանիր, պիսքուիթներ, անուշեղէններ, գինի, քօնեակ, և այլն, և այլն և ամէն ինչ որոց պետքը զգալի է ամէն տան և մասնաւորապէս խոհանոցի մէջ։

Խիստ ժամն և ամէն մրցումէ արհամարհող գիներ։

ՀԱՅԿ ԶԱՆԻԿԵԱՆ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ ՎԵՐՄԱԿՆԵՐՈՒ

Գալ – Իւլ, Ըե– 4, 12 և 14

կը ծախուին զանազան վերմակներ, անկողնի և բազմոցի համար թէ՛ բամպակէ և թէ՛ յարդէ բարձեր, գնդիներ և ուրիչներ։ Նաև Տնջպին և Եգիպտական ամեն տեսակ բամպակ թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ։

Ապսպրանքի վրայ մեծ հոգածութեամբ կը պատրաստուին զարդարուն վերմակներ հարսանեկան անկողնի համար։

Գաւառներէ եկած յանձնարարութիւնք փութով ու ճշտութեամբ կը կատարուին։

ՇԱՏ ԶԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՕՏՆԱՄԱՆՆԵՐ

Զանազան կաշիներէ, ինչպէս՝ ոչխէ ոչխէ, ըեչմէ, վէրնիչ, ըոտրէն, սափրէն և ամուսնական համար գունաւոր կաշիներ։

Ոտնամաններու գինը պիտի որոշուի հագնողին ոտքին թուային համեմատ։ Ահա ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ մը որմէ օգտուիլ կը խրատենք մեր պատուական Յաճախորդներուն և Արդար Հասարակութեան, որովհետև՝ այս գրութեամբ

0/0 10-15 ՆՈՒԱԶ պիտի վճարեն։

ԳՆԵՑՈՒՑԱԿ

Թիւ– 40 էն Փուլ– 48 — Մէկտեղ 33 էն

Ուշիկ Ն–ուշեն կրկնաներբան	Թիւը	զրշ	7
Ուշիկ Ըէչ– »	»	»	6
Պօթ Էճ–խոռոչ և Էքոռած	»	»	3 25
Բօթին ու սուննկաւոր (մանեթարլը)	»		2 75
Գլուքեզ ու »	»	»	2 75
Կէս գլուքեզ և կէս պօթ	»	»	2 50
Ս.քարըին	»	»	2 37 1/2
Բօթին Էճուկ	»	»	3 75

Մխաներբանը վերի ցուցակին գիներէն 1/4 մէճիտ պակաս։

Ոտնամանները ի Հարկին 24 ժամէ կը յանձնուին,

Ազնութիւն, դիմացկունութիւն և ճաշակաւոր ձեւաւորութիւն։

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ ԿԱՆԽԻԿ

Այլ Ներքեւ Նկեղեցւոյն մեծ գրան մօտ, Ըե– 47

ԱՄԱՍ ՊՕՂՈՍ Կ. ՕՀԱՆԵԱՆ

ԱՆԿԼՕ–ԻՍԹԸՐՆ

ԲՕ–ՕՐԻՐԱԹԻՑ ՔՕՄԲԱՆԻ, ԼԻՄԻԹԸՑ

Ֆրանկոյ Ըստ

Պատիւ ունինք ծանուցանել թէ՝ ակսած է և կը շարունակուի

ԱՄԱՌՈՒԱՆ ԵՂԱՆԱԿԻՆ

Մեծ ու Ճքեղ վաճառահանդէսը որ կը բաղկանայ

Բամպակաղենէ, բրդեղէնէ և մետաքսեղէնէ, չիթեղէնէ, զարդարանքի առարկաներէ, մէկ բառով հագստեղէնի վերաբերեալ ամէն տեսակ կտաւեղենէ և վերջապէս

Նորելուկի
Հարուստ ձիւղէ մը
Եւ Եւ Եւ

ՈՐՈՇԵԱԼ ԵԻ ԶԱՓԱԻՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՎԱՐՉՈՒԹԻԻՆ

Լ'ԻՈՒՆԻՕՆ

(L'UNION)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 ԻՆ

Ընկերական Դրամագլուխ և Պահեստի Ցր. **$2,000,000**

ԻՒՆԻՕՆ ապահովագրական ընկերութիւնս նկատելով որ Անգլ. ընկերութիւնները իրենց արդի սակագինէն 30էն 50 % զեղչ մը կ'ընեն, պատիւ ունի ծանուցանելու իւր բազմաթիւ յաճախորդներուն և արդյ հասարակութեան թէ պատրաստ է շնորհել յատկանշական 20 % զեղչ մը այն գումարին վրայ զոր Անգլ. ընկերութիւնները կ'առնուն իրենց սովորական 30 % զեղչը ընդէմ յետոյ։

ԺԱՆ Բ. ՊՕՍՔՕՎԻՉ
JEAN P. BOSCOWICH

Ընդհանուր Գործակալ Զմիւռնիոյ

Ս. ՍԻՎՐԻՍԱՐԵԱՆ ԻԵ ԸՆԿՔ

ՄԵԾ ՁՈՒԵՑԱՑՈՒՑՄՈՒՆ

Սոյն հաստատուր վաճառատունն՝ ուր կը ծախուին դանազան բամպակեղէն, բրդեղէն, մետաքսեղէն նիւթեր, վաղուց կը վայելէ ոչ միայն իզմիրի ամեն հասարակութեանց համակրութիւնն, այլ և իր բոլոր գաւառացին յարճախորդներուն վստահութիւնը որ արդէն քանի դնահատած են իր ապրանաց ընտրութեան, տոկունութեան, լաւութեան, չափերու ճշտութեան և գիներու անհամեմատ չտիւրութեան զգալի առաւելութիւններն, այնպէս որ միշտ դոհ մնացած և սոյն վաճառատունը պատուած են իրենց յանձնարարութեամբ։ Ինչպէս յարդ նոյնպէս և այսուհետև Սիվրիսարեան վաճառատունն պատրաստ է միևնոյն գիւրութիւններն ընծայել տեղւոյս յաճախորդներուն, և յատկապէս գաւառացոց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ վերոյիշեալ առաւելութեանց վրայ։ Պարտին վստահ լինիլ թէ իրենց յանձնարարութիւններն գրով կամ դարձակատառներու միջնորդութեամբ, ամենայն ճշտութեամբ ու փութով պիտի կատարուին։ Անտարակոյս գաւառացի և տեղացի նոր յաճախորդներ պիտի փութան, անձամբ դիմելով փորձելու, ապրանաց գերազանցութիւն, Սիվրիսարեան ընդարձակ մթերանոցներու մէջ՝ որ կը գտնուին՝

Ա.չէ – Եւրնի կաշիով փողոցն մեծ ճեմելը դառի ոտքին։

LIBRAIRIE FRANÇAISE & ANGLAISE

Նէ-մպէռէ, 0 Պճն-Մաղէզի ջնոցի փողոց

Պատիւ ունիմ ծանուցանել քաղաքիս Հոյ ընթերցասէրներուս թէ վերջերս ստացայ հետևեալ գրքերը։

Ֆրեարիք Մասօն — Դարպէօճ է լէ Ճամ
Քէր տը Ն Օվեր — Ֆրանս է Թուսի
Ֆիկառօ Սաթն 1894 — Արմէ Ֆիւս
Ջաեմ Ֆիկառօ Սաթնի 1894
Բ. Պուրժէ — Քոզմոբօլիս (Գէր է Ֆէյ)
Նոր տպագրութիւն պատկերազարդ

ԿԱՏԱԼԷՆ

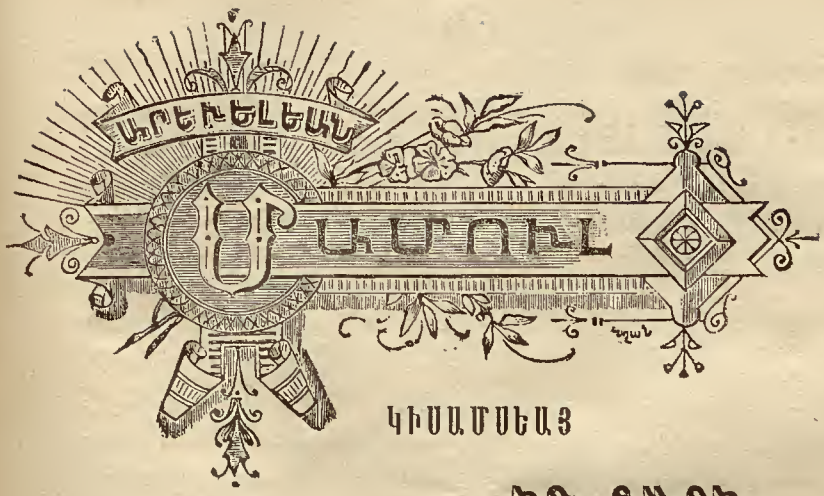

ԹԻՒ 11 15 ՅՈՒՆԻՍ 1894

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

2

Ա. Հասարակ Գերմանական քաղաքներու մէջ տիրած մաքրութիւնն ու կարգ կանոնն աչքի կ'ղարնեն։ Լայն են փողոցներն, օդաւէտ հրապարակներն և արահետները միշտ բանուկ։ Պէրլին ողջապահիկ պայմաններու մասին նշանաւոր է, թէև կգալի՝ տարբերութիւնն մեծ ու փոքր քաղաքներու կենցաղավարութեան մէջ։ Տուներու վարձագինն ի Պերլին եռապատիկն է քան այլ քաղաքներու մէջ։ Միջին դասակարգն իր եկամտին մի քառորդը կը ծախսէ վարձքին վճարելով։ Աղքատիկ դասակարգն՝ ընտորին գետնափոր կամ վերին դատիկոնները կ'բնակի և առնուազն մի քանի սենեկի և խոհանոցի համար տարին երկու հարիւր մարք վճարել կ'պարտաւորի։ Շատեր այդ

վարձդնոյն սղութեան համար քաղքէն հեռու արուարձանները կ'ընտրեն իրենց բնակութեան վայրն, իսկ տաք օրեր շատ ունևոր ընտանիքներ ամարանոցներ կ'քաշուին։ Պերլին՝ գործունի քաղաք՝ ուր չարժուին, աղմուկն ու ժխորն անընդհատ են, ունի սկայական բնակարաններ ուր ամեն դասակարգի մարդիկ կ'գտնուին։ Տնեցիներն հանդիստ և քուն չեն կարող վայելել երբ տօ՛ կամ հանդէս մը տեղի կունենայ պատկից սրահի կամ սենեկի մէջ. իսկ բազմամարդ տուներու մէջ՝ տաէպ լոյսէ և օդէ զուրկ, հիւանդութիւններն ղդալի կոտորած կ'ընեն։ Շատ անշուք և ողորմելի են աղքատիկ դասակարգի բնակութիւնները, որոց նոր և աւելի վայելուչ ձև մը տալու խնդիրն կ'յուզուի միշտ և անլոյծ կ'մնայ։ կ'առաջարկուի կառավարութեան գործաւոր դասուն յատուկ կոկիկ բնակարաններ չինելու համար՝ հողերը ծախել կամ վարձել, և կամ վոխ դրամ տալ։ Օգնութեան կարօտ ըստուար բազմութիւն մ'իսկոյն դիտողին աչքին կ'զարնէ, սակայն աղքատներուն մէջ ևս կան զանազանութիւններ։ Ամենէ աւելի տառապողն անգործ մարդն է, ինչպէս ամեն ուրեք, մանաւանդ ձմեռը։ Գերմանն՝ տաէպ կ'զրկուի զբօսանքէ դրամի պակասութենէ՝ թէև ընկերասէր, չունի ընկերական մեծ տաղանդ, և չսիրեր անոտի խօսակցութիւն։ Հետզհետէ կ'նուազին ընկերային գումարումներ՝ ներկայ պայմաններու բերմամբ, մանաւանդ մեծ քաղաքներու մէջ։ Ի հարկէ՝ բարձր դասակարգի մարդիկ միջոցներ ունին ընկերական գումարումներ կազմել և զբօսնուլ, սակայն դաստիարակեալ միջին կարգն է որ ամենէ շատ կ'տառապի այս մասին։ Անտարակոյս հեռաւորութիւններն կ'արգիլեն ընկերային յարաբերութեանց հաստատութեան։ Բազմաթիւ ակումբներ կերպով մ'ընկերականութեան պակասը կ'լեցնեն։ Նոյն իսկ դիտական և բարեգործական ընկերութիւններ իրենց յուրջ և օգտակար զբաղմանց ատհմանին մէջ՝ զբօսանքի ժամեր ու օրեր ալ ունին և նշանաւոր ճարպիկութիւն մը հանդէսներ կազմելու։ Ի Պերլին կայ քսան թատրոն,

և՝ թէև մոխիր գիները բարձր, միշտ լեցուն են։ Նուագա-
հանդէսն ժողովրդեան շատ սիրելի է։ Ոչ նուազ զբօսա-
լի վայրեր և միջոցներ են ծառաստաններն, կենդանա-
բանական պարտէզն, ինչպէս նաև գետերու վրայ նաւա-
կային երթևեկութիւնն։ Կան նաև պարապարահներ, հրա-
խաղութիւններ, լաթախաղացներ եւ։ Օտարականին շատ
տարօրինակ կ'թուի կանանց ներկայութիւնն սրճարան-
ներու մէջ։ Ամառ ձմեռ տիկիններ կ'յաճախեն ծխախոտի
մխով և ոգելից ըմպելեաց հոտով լի սրահներ։ Գերմանի
կնոջ կեանքն շատ սահմանափակ է և ամուլ։ միշտ
ձանձրոյթն է որ կ'ստիպէ զինք իր ամուսնոյն օրինակին
հետևիլ և այդ հասարակային վայրերն յաճախել։

Քաղաքներու պարէնի գիւղերու պարէնին չափ լաւ է,
վասն զի օրէ օր կ'մատակարարուի երկաթուղւոյն միջո-
ցաւ։ Շատ կալուածատէրներ իշխանի պէս կ'ապրին ի-
րենց ապարաններու մէջ և ասպնջականութիւնն լի ու լի
ի գործ կ'դնեն, թէև իրօք վերհանձն հիւրընկալութիւնն
գերմանական առաքինութիւն մը չէ։ Շատ գիւղական
վայրեր նահապետական և ժողովրդային նկարագիր մ'ու-
նին տակաւին հնձող տօները։ Գիւղացի ժողովրդեան ու-
տեստն մեծ մասամբ շատ պարզ է։ Ընդհղէնն ու միսն
մի և նոյն տանին մէջ կ'պատրաստուին և կ'ուտուին նախ-
նական կերպով մը։ Պէրլինի մէջ միջին դասակարգի կե-
րակուրները բաւական համեղ են, թէև ոչ այնքան ըն-
տիր և այլազան, ինչպէս է ֆրանսական և իտալական
խոհակերութիւնը։ Սպասուհիներ կ'պատրաստեն միջին և
բարձր կարգի տուներու մէջ կերակուրն, վասն զի լաւ
խոհարար մը շատ տուղի կ'նստի։ Ուտեստը լաւ է ի Բրու-
սիա և հիւսիսային գաւառներն, այլ վատ է ի Պավարիա։
Խանութպաններու կիներ ձեռնտու կ'գտնուին իրենց
ամուսիններուն և ժամանակ խնայելու համար կերակուրի
այնքան հոգ չեն տանիր։ Մինչև իսկ ճարտար բանուորնե-
րու մէջ ուտեստն նուազ ընտիր է քան յԱնգլիա։ Գետ-
նախնձորն ու հաճարի հացն աննշեան գլխաւոր տարրնե-
րըն են, միս և ցորենի հաց պերճանք կ'համարուի։ Շատ

գաւառներու մէջ շաբաթական օրողչէքն հաղիւ կ'բաւէ կենաց անվիճական պիտոյից և ըմպելեաց, իսկ հագուստի, գրականութեան կամ զբօսանքի համար ոչ ինչ կամ՝ շատ քիչ դրամ մնալով։

Բարձր չէ օրողչէն ի Գերմանիա։ Վեստֆալեան ածխահաններն բարձրագոյն օրողչէքը կ'ստանան, այս է՝ չորս մարք կամ դրեթէ չորս շիլլին, իսկ մետաղահանները Հռենոսի ձախակողմն՝ Պոնի մօտ՝ հաղիւ օրը երկուք ու կէս շիլլին կ'ընդունին գործաւորները։ Հռենոսի Չաղացքներու մէջ բարձրագոյն աւուրչէքն է մէկ ոսկի շաբաթն, իսկ երկաթագործներն ի Սէլեզիա դրեթէ տասներկու շիլլին կ'ըստանան։ Շոդեկառքի վարիչներն շաբաթը երկու ոսկի անգամ չեն շահիր, մինչդեռ ազգային պաշտպանութեան նպատակաւ կառավարութեան հաշուին 1870էն ի վեր՝ բանող երկաթուղեայ վրայ 300,000 գործաւորներ կան՝ որոցմէ 110,000 պաշտօնաւորներ են։ Անկուածոյ տուրևառի մէջ օրողչէքը գրեթէ կէսն է ինչ որ է Անգլիա, մինչդեռ օրական ժամերը տասն և մէկ ուրի տեղ, թէև աշխատութիւնն ոչ այնքան արդիւնաւոր։ Օրինակի համար յԱնգլիա երեք բանուոր կ'բաւէ 1000 իլիկի (spindle) հսկելու, մինչդեռ Գերմանիա ութ տաս գործաւոր կ'կատարեն նոյն գործն, ինչպէս Ֆրանսա և Իտալիա տասն երեք։ Նոյն վիճակն ունին նաև չինուածական գործերը։ Ի Գերմանիա որմնադիր մը չկրնար երբէք շաբաթն երեսուն շիլլին շահիլ. ի Մակտեպուրկ միջին հաշուով 13 ոսկիէն քիչ մ'աւելի տարին կ'շահի. ի Համպուրկ իր տարեկան վաստակն 789 շիլլին, ի Հանովր 312 ֆր։ Անտարակոյս տարօրինակ պիտի թուի անգլիացի որմնադրի մ'այդ օրականն որ իննէն մինչև 13 ժամ կ'տևէ։ Ատաղձագործ մ'օրը գրեթէ երեք շիլլին կ'վաստակի տաս տասնմէկ ժամ աշխատելով, և տաս հաղարէն աւելի ատաղձագործներ կան ի Գերմանիա շաբաթն վաթսունը վեց ժամ աշխատող և որոց վաստակն է նուազ քան տասն ինն շիլլին։ Ներկարար մ'ի Պերլին շաբաթը քսանը չորս շիլլին կրնայ շահիլ, իսկ ի Հանովր հաղիւ տասն վեցը։ Ծակային ամենէ

հետաքրքրաշարժն է գերման չաղացպանին վիճակն. «Ողջմիտ չաղացպան մ'է, այն կ'ըսեն, որ չորս ժամէն աւելի քնանալու պէտք կ'զգայ.» կան աղօրէպաններ որ բնաւ դրամ չեն վճարեր իրենց գործաւորներուն, այլ միայն յաճախորդներուն տուած պարգևներով պարտին գոհ լինիլ։ Մխայն բնակարանը ձրի կ'տրուի, և այդ՝ ամենէն աղքատիկ դասակարգ մին։ Բնազէս մշակին օրականն աւելի քիչ է, բայց դարձեալ կրնայ բաւական լաւ ապրիլ։ Գերմանիոյ արևելեան կողմերն մեծ մասամբ հողագործներ շատ են, ի բաց առեալ մի քանի քաղաքներ՝ ուր կարևոր արհեստներ կ'գտնուին. արևմտեան գաւառները ճարտարական են։ Վեստֆալիա և Հոլէնզուրկ մշակը վարձու կ'բռնէ կտոր մը հող այս պայմանաւ որ որոշեալ օրերը իր հողատէրին համար սովորականէն նուազ օրավարձով աշխատի։ Այս է Heuerling գրութիւն ըսուածն, որ ինքնին պզտիկ ագարակապան մ'է, ձիեր գնելու անկարող, թէև երեն ներելի է, ի հարկին, իր գործատէրին եզերը գործածելու։ Հարաւային Գերմանիա՝ մշակն վարքրիկ հողատեր մ'է՝ որ մեծ ագարակապաններուն համար կ'աշխատի։ Մինչև Գերմանիա կ'գտնուին դիւղացի ագարակապաններ և ազատ մշակներ որ ըստ հաճոյս գործատէր կ'փոխեն և օնօղչէքով կ'աշխատին։ Իսկ Էլպայի արևելեան կողմերն աշխատութեան պայմաններն աւելի ճնշողական են. կալուածատէրն երկար ժամանակի համար կ'վարձէ չէ թէ անհատի մ'այլ ամբողջ ընտանիքի ծառայութիւնները։ Ընտանիքն ունի հիւղակ և տանտէրն պարտաւոր է օգնականներ գտնել մշակական գործերու համար և այս արտաքին աշխատութեան փոխարէն օրականն կ'տանայ ինչպէս նաև կտոր մը հող կիրառութիւնն որու արդիւնքը կրնայ ծախել։ Այս վարձկաններն առ հասարակ ունին կով մը, կամ մի քանի ոչխար, կամ խոզեր և բաւական հանդիսա կ'ապրին իրենց անչուք այլ նկարագեղ հիւղակներուն մէջ։

ԱԽԱԴ – ՍԱՐԿԱՒԱԳՈՒՀԻՆ

ԿՈՅՍ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԹԱՅԻՐԵԱՆՑ

Գանճակի վիճակէն Շամքորեցի ազգատոհմէ մը սերեալ էր Տփղիսեցի Աղեքսանդր Ղազար Թայիրեանց, հայրն Կոյս Հռիփսիմէի, որ ծնաւ 1847 Ապրիլ 11ին Ս. Յարութեան երրորդ օրն։

Ա. Թա՛յիրեանց՝ յանձին Հռիփսիմեայ, իր չորրորդ զաւակն կ՚ողջունէր նոյն օրն, որ եկած էր յաչխարհ՝ ծնողացը Զատկական ուրախութիւնն աւելցնելու։

Նորածին դստրիկը տեղւոյն Ս. Նշան Եկեղեցին տարուելով, երբ Աւետիք Բիւրոյեան՝ Թայիրեանց տան կնքահայրն դիրկն առած զայն պի՛շ պի՛շ կը նայէր, Երախային համար կ՚ըսէ,

« Հռիփսիմէ կոյսին ճիշտ նմանուած է »։

Եւ մինչ մկրտող քահանայն « Երախայս դի՞նչ խնդրուած է » կը հարցնէ, Բիւրոյեան յայնժամ կը պատասխանէ՝ « Հաւատք, Յոյս և Սէր », ու՝ ծնողացը յանձնելով մանկիկը, կը յաւելու՝ « Սէրն Քրիստոսի » խնդրեցի։

* * *

Թայիրեանց Հռիփսիմէն անշո՛ւշտ իր պապուն Ղազարի պատմութիւնը լսած էր, որ աշխարհային փառքերէ մեկնած նալով, և երկրաւոր խաղտուսիկ կեանքն արհամարհելով, իբր կինն Կալիկ կամ Կալօ (Կալինիկէ) չափահաս զաւակներուն կը յանձնէ, ու ինքը կ՚երթայ կ՚առանձնանայ Սուրբ Անապատը, ուր կնոջը մահէն յետոյ՝ սքեմ կ՚առնու, վարդապետ կը ձեռնադրուի, և խորին ծերութեան մէջ կը վախճանի անդ։

Սորա դամբարանն տեսնելու և օրհնելու բարեբաղդութիւնն ունեցած եմ 1882 ին, Սևանայ կղզւոյն գերեզմանատան մէջ։

Իսկ Կոյս Հռիփսիմէի հայրն՝ Պ. Աղեքսանդր, Պէյողլուի աստիճանն ունէր, որ հին տաճն պետական կարևոր պաշտօն մը կը համարուէր, և իրաւամբ ստացած էր զայն՝ դիւանագիտական ծառայութեան պատուոյ հանդիսացած ըլալուն համար։

Եւ ի վերջոյ գրաղած էր ալիւրի վաճառականութեամբ ու առևտրական աշխարհին մէջ պատուաւոր դիրք մը գրաւած էր, բնաւ չմոռնալով՝ իրեն ուսումէ տուող Ներսէսեան վարժարանն, որոյ Հոգաբարձութեան մէջ գործօն դեր մը ստանձնած էր, ընկեր ունենալով իրեն Աղա Դաւիթ Խէրոդինեանց և Աղա Գէորգ Մանդինեանց։

Պ. Աղեքսանդր՝ Սարգիս Արքեպիսկոպոս Ջալալեանցի մտերիմն ըլլալով, Անոր աշխատասիրած ընդարձակ ձանապարհորդութեան դրքի հրատարակութեանը օժանդակած է 1858 ին, և իր հօրն ի յիշատակ՝ տպագրել տուած։

Պ. Թայիրեանց՝ ոչ նուազ աշխատած է նաև իր զաւակաց կրթութեանը, և իր Հռիփսիմէին ուսումն ալ տանը մէջ յատուկ ուսուցիչներու ձեռամբը ջամբած։

* * *

Հռիփսիմէն երբ չափահաս եղաւ, չկրցան դինքը համոզել ամուսնացնելու համար, այլ ստիպեց նա՝ ծնողքն, որ դինքը կուսանոցը դնեն, և 17—18 տարեկան թարմ հասակին մէջ արդարև Տփխոյ Ս. Ստեփաննոսի Անապատը առաջնորդուելով, լուսարարուհի Փիլիոյեանց Մարիանէ կոյսի խնամակալութեանը յանձնուեցաւ, որ հոգւով չափ զայն կը սիրէր, և որ 30 տարեկան վախճանեցաւ։

Ցայնժամ Անապատին Մայր-Սարկաւագուհին էր՝ իշխանուհին Գայիանէ Բեհբութեանց։

Երկու տարի յետոյ, 1874, Սեպտ. 16 ին հոգևորական կոչում ստացաւ Հռիփսիմէն՝ Տփխոյ վիճակաւոր Մակար Սրբազանէն, և հետևեալ օրն ձեռնադրուեցաւ Սարկաւագուհի, որով և ընդունեց եկեղեցական վեց աստիճանները։

Նոյն օրն նաև ձեռնադրուեցան իշխանուհիքն Աննա Ղօճա Մինասեան, Սօֆիա Ամատունի, — որ իւր կրթութիւնն Պ. Գաբրիէլին Մուրատեանցէն (այժմ Ամեն. Մելքիսեդեկ սրբազան) առած է — և Գայիանէ Հախնազարեան ու Յուստինէ Աբէլեան կոյսերը։

Ասոնց հետ էր Ս. Ստեփաննոսի Անապատին արդի խոստովանահայր՝ Տ. Արսէն քահանայ Բագրատունի, որ ձեռնադրիչ Արքեպիսկոպոսին քեռորդին է, և բաւականին ուսեալ եկեղեցական մը։

* * *

Կոյս – Հռիփսիմէ՝ իր համանուն սրբուհւոյն համապատասխան կոյս մը եղաւ, թէ՛ ֆիզիքապէս և թէ՛ բարոյապէս։

Կովկասցի սարկաւագուհւոյն հետ միանգամ տեսնուողն՝ իսկոյն կը համակրի անոր, և կը փափագի միշտ զինքը լսել։

Սրտագրաւ են խօսքերն, որք չատ անգամ պատգամի հանգոյն են։ Կարո՛ւկ, կարո՛ւկ, հատընտիր ասացուածքներ ունի։ Խրատներն առատ են, առակներն՝ հարուստ և իմաստալից։

Ի մէջ այլ առաւելութեանց, լեզուն՝ ոչ կատարեալ Կովկասեան է, և ոչ Պօլսական բարբառ, այլ երկուքէն գրեթէ խառնուրդ մը, բայց սահուն, հեշտ և դիւրահասկնալի։

Տիխեաց լրագիրներուն՝ ո՛չ ի նպաստ և ո՛չ աննպաստ կը խօսի։ Կուսակցութեան հետևող չէ՛։ Անաչառական է։ կը սիրէ եկեղեցին, կը սիրէ մայրենի լեզուն և կը սիրէ հայրենական աւանդութիւնները, և զայն սիրողներն կը յարդէ։

Աքանչելի ձայն ունի Կոյս – Հռիփսիմէն, և կը նախընտրէ հին եղանակներ, ու ողբրկ կը գեղգեղէ։

Ի Տփխիս չկայ Հայ մը, որ իմացած չլինի Հռիփսիմէի ձայնի համբաւը, և չգիտնայ Հռիփսիմէի անունը, անոր օրինակելի կեանքը, գործակատար սիրտը, խանդաղատագին հոգին, և անոր սրտաբուխ աղօթելը, Աւետարան կարդալը և «Հաւատամք» ըսելը։

Մարդ՝ որչափ անտարբեր գտնուի առ Ամենաբարին, կ'ուզուրի՝ երբ կը լսէ Հռիփսիմէի թրթռուն ձայնը, որ կ'երգէ «Օրհնեա՛ Տէր»ը։

* * *

Կոյս – Հռիփսիմէն՝ միշտ ժողովրդին սրտին մօտիկ կը դըտնուէր։ Այս պարագայն՝ ամենը գիտէին։ Գիտէր նաև Խապայեան Գեր. Սահակ Սրբազանն, Երուսաղէմայ դրագէտ և համակրելի լուսաբարապետը, որ երբեմն ի Կովկաս՝ տարիներով Սաղիմական նուիրակ էր, և հոգեչունչ քարոզներ խօսած ու քաղցր յիշատակներ թողած է, բարոյագիտութեան ուսուցիչ և պատկերահան Գեր. Մարկոսեան Մամբրէ եպիսկոպոսի հետ։

Ուստի, զգաց Սահակ սրբազան Կոյս – Հռիփսիմէի գերազոյն կարողութիւնը և հոգեկան տրամադրութիւնը՝ Երուսա-

դիմայ պարտուց ծանր բեռը թեթևցնելու մասին, վասն որոյ, Սիոնի բարձունքներէն՝ պաշտօնական հրաւէր ուղղել առաւ Վեհապետեան Յարութիւն պատրիարքին, որ իսկոյն փութաց օրհնութեան դիր մը յղել, որով Երուսաղիմայ պարտուց ի նըպաստ հանդանակութեան գանձապետութեան պաշտօն մը կը յանձնուէր անոր։

* * *

Հռիփսիմէ Կոյան կրնա՞ր իր ներքին զգացմանցը անհամապատասխան գտնուիլ և խղճին ձայնին չանսալ, մերժելով իրեն առաջարկուած փափուկ պաշտօնը, որ աւելի առնական հանգամանք ունի, քան իրեն պէս փափկազգեաց էակի մը գործ։ Սակայն այդ յանձնառական պարագային մէջ ալ կուսանոյն կամ Անահատան պէտք պիտի ըլլար թողուլ առժամա։

Բոլոր միաբան կոյսերն ալ կը փափաքէին, որ Սաղիմայ նուիրական վանքն պարտուց ծանր բեռէն ազատի, և կարողութի՛ւն կը մաղթէին Կոյս Թայիրեանի յաջողութեանը համար։

Սակայն Կոյան կը վարանէր։ Այս դժնդակ վարանումը փարատեցաւ երազով մը։ Եւ ով չյիշեր երազներու հրաշքը կամ օգուտը այս տեսակ պարագայներու մէջ։

Մոռցո՞ած են Աժդահակայ, Փարաւոնի, Հայր – Յովսեփայ երազները, Ս. Լուսաւորչայ և Ս. Մեսրոպայ տեսիլները . . . ։

Եւ ահ՛ա այսպէս՝ Տփղխոյս Հռիփսիմէն երազ մը տեսաւ և պատմեց իր խոստովանահայր Տէր Արսէն քահանային։

Երագին մէջ տեսնուած էին գեղակերտ կաթողիկէները և ճարտարապետ դիրքերը՝ հաստատուած չողալոյս տաճարներու վրայ, որոց մէջէն Ս. Լուսաւորիչն ճանաչեցաւ երեցած էր իրեն, ինչպէս նաև Գլխադիր Ս. Յակոբայ գլուխն՝ խորանին մէջ դրուած, և Ս. Յարութեան փառաւոր պատկերն՝ լուսաւոր ջահերու մէջ ողողեալ։

Երբ այս ամեն երազները՝ սրտառուչ կերպիւ պատմեց Թայիրեանց Կոյան՝ իր խոստովանահօրը, Նորին Արժանապատուութիւնը՝ խորին մտածմամբ ունկնդրելէ յետոյ, մեկնեց ըսելով թէ՝ « Պէտք է ուխտի երթաս ի Ս. Էջմիածին և յերուսաղէմ »։

Եւ նոյն վարկենէն ուխտեց Կոյան ճանապարհորդել։

(Մնացածն յաջորդ թուով) Ս. Ց. Ս.ՑՎԱՍՆԱՆ

ԻՄ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԷՍ

ՃՊ

Հարկ կ'ըդնանք միջանկեալ գլուխ մը բանալ հոս և մեր «Մանկական Յիշատակներու» չարունակութիւնը պահ մը մէկդի թողլով կարդ մը խորհրդածութեանց մտնել անոնց վրայ։

Մեր հետզհետէ ընդլայնուած ծրագրի բերմամբ և նախորդ հատուածներու պարունակութենէ ներշնչուած՝ առիթ գտած էինք մեր Յիշատակներու այս մասին մէջ երկու առանձին գըլուխներով ուսումնասիրել հետզհետէ Ա. Մեր Հայ վարժապետաց անցեալ և ներկայ վիճակը և հին ու նոր ժամանակներ անոնց բռնած դիրքը Հայ ընկերութեան մէջ, ծանրանալով վարժապետանոցի մ'անհրաժեշտ պէտքի վրայ՝ աւելի կարող կրթիչներ հասցնելու համար։ Բ. Մեր Իզմիրի Հայուն տնտեսական, ընկերական և բարոյական արդի վիճակը, քննելով մասնաւորապէս ամուսնութեանց ինչպէս Պօլսոյ՝ նոյնպէս և մեր քաղքի մէջ հետզհետէ պակսելու ծանր և ուշագրաւ խնդիրը։

Հետզհետէ քաղուած նիւթեր ու տեղեկութիւններ՝ որք տեղական ու թերևս ընդհանուր տեսակէտով իսկ զուրկ չէին չահեկանութենէ, և որք կարի հաւանօրէն մոռացման պիտի մատնուէին՝ իրենց հետ թաղելով այն խորհրդածութիւնները՝ զոր կը ներշնչէին, այն լոյսերն՝ զոր կ'արձակէին հին բարուց և գաղափարաց վրայ, անյիշատակ չանցնելու և Իզմիրի հին Հայուն պատկերն գրեթէ իր ամէն պարագաներով արձագրելու, անոնց վրայ կարևոր տեսութիւններ պարզելու և ի պահանջել հարկի՝ արդի կեանքի պարագաներու հետ բաղդատութեան կէտեր հաստատելու բարենախանձ փափաքն՝ հետզհետէ աւելի չնչուած՝ երկայն չեղանքներու մատնեց ներկայ Յիշատակներու հեղինակն՝ մերթ իր մանկութեան տարիքներու չրջանակէն ալ դուրս նետելով զինք։ Այս չեղանքներն եթէ իր ստանձնած պաշտօնն առ հարկի աւելի ծանր և աշխատալից կ'ընէին՝ մեծ կողմէ գէթ իր խոնարհ համոզմամբ՝ կը բեղնաւորէին մանկական պարզ և անշուք յիշատակներ՝ որոնց ընթերցումը թերևս աւելի չահեկան և աւելի արդիւնաւոր կը դառնար այս կերպով։ . . ։

Ա՛ր Մ՛ովսէս մեր աշխատակցութիւնն երկարաձգելու իզձն ալ թերևս իր ազդեցութեան մասն ունեցած ըլլայ մեր ծրագրի ստացած հետզհետէ ընդարձակ համեմատութեանց վրայ։ Այս մասին Իզմիրի հայ անուանի և սիրելի հրապարակագրին կողմէ մեզ եղած պատուաբեր առաջարկներն երկար տարիներ չէինք կրցած գոհացնել՝ մեր բառարանի ծանր աշխատութեանց մէջ ուղղուած, որմէ աւելին ընել՝ աշխարհի ամէն յոժարամտութեամբ մէկ ուղղ՝ անկարելի էր մեր յոգնած ուղեղի համար։ Կ՛ուզէինք միանգամ ընդ միշտ գոհացում տալ յարգի Մամուրեանի՝ որու այնքան անձնուէր և դնահատելի աջակցութիւնը վայելելու բաղդ ունեցած էինք հաղարաւոր նոք հայ բառեր — գրական թէ գիտական — կազմելու վախճուկ ու դժուարին գործի մէջ։ Ա՛ռ մեծանուն գրագէտն մեր ունեցած պարտականութիւններն վճարելու եղանակ մ՛էր Ա՛ր Մ՛ովսէս շարադրութեան մանանկցութիւնն մ՛որ քանի մը տարիներ պիտի կրնար տևել անընդհատ։ Հարկ էր ապացուցանել մեր պատուական բարեկամի թէ յոսի վճարող մը չէինք . . . ։

Խղճամիտ և որքան հնար էր օգտակար գործ մը կատարել, և անոր հետ զուգընթացաբար՝ դարմանել հին և ակամայ պլացուններ. ահաւասիկ այն կրկնակի նպատակներն՝ որոնց կը ծառայէինք մեր «Մանկական Ցիշատակներու» նուիրուած աշխատութեան մէջ։

Ա՛տեն ատեն չենք ըսեր գանգատներ՝ այլ դիտողութիւններ կ՛ըլլան զանազան կողմերէ՝ որք սակայն բարեհաճ ներողամտութեամբ կը կարդան մեր Ցիշատակները, թէ մեր սիրելի նպատակէ չատ կը հեռանայինք և մեր սկսած դրական ճիւղի նկարագրի դէմ կը մեղանչէինք իսկ։ Գանգի սայդ է թէ վերը յիշուած պարագաներու համեմատ յիշատակագրելու ձև մ՛ընդունած էինք՝ որ յատուկ էր մեզ ու թերևս աչքի զարնող նորութիւն մ՛իր տեսակի մէջ։

Ցարգելով այս դիտողութիւններն՝ որք իրենց իրաւացի կողմն ունին անտարակոյս, ա՛յնքան աւելի մտադիր տեղի կուտանք անոնց առջև՝ որքան իր նախնական պարզութեան վերածուած՝ կարծուած է աւելի կը թեթևնայ մեր դործը։ Նե ատոր իւ, մեզ ցուցուած պաշտօնական ճամբային դիւրին հանդամանքն ամենէ զօրաւոր փաստն՝ ամենէ հաւանեցուցիչ պատճառն եղաւ մեր Ցիշատակներու բաղմադիմի նկարագիրը սեղ՛ն ու, ամփոփելու . . . ։

Միւս կողմէ մեր լաւագոյն տրամադրութիւնները՝ կարծենք յուսալին՝ ցուցուցած եղանք առ որ անկ է։

Ա.յսօրուընէ կը դառնանք կը մտնենք ուրեմն մեր «Մանկական Ցիշատակներու» ճշդրիտ սահմաններու մէջ, զորս կը խոստանանք այսուհետև որքան հնար է՝ անձնական և անմէջական ընել՝ միշտ կատարելով սակայն քննելու, խորհրդածելու անհրաժեշտ պարտքը՝ առանց որոյ մեր աշխատանքը կարծենք ամուլ հանգամանք մը պիտի ընծայէր։

Ա.յս որոշմամբ կը յայտաւենք բացարձակ չէ թէ միայն այն երկու ընդարձակ տեսութիւնները՝ զոր յիշեցինք վերը և որք իրենց յատուկ կարևորութիւնը կրնային ունենալ՝ այլ նաև միանգամ ընդ միշտ կը վտարենք կարգ մ՚երկար ուսումնասիրութիւնները՝ զոր յարմար առիթներով կը խորհինք ընել՝ (քանզի ամէն կարևոր նիւթերն ի պատրաստի ունէինք) հին իշխան աղաներու բարուց՝ սովորութեանց՝ մեծաչնորհեալ դրից և ի գործ դրած բարձր ու բացառիկ ազդեցութեան վրայ՝ այս ամէնը համեմատած հետաքրքրական յարավէպերով, ինչպէս նաև 45 ի մեծ հրդեհէն յառաջ Իզմիրի մէջ ծագած Սիւնեաց նշանաւոր ընկերութեան վրայ՝ որ ասկէ ճիշտ յիսուն տարի յառաջ Պօլսոյ Միացեալ Ընկերութեանց գովելի դերն ստանձնած էր փոքր – Ասիոյ քաղաքներու ազգայնոց կրթութեան մասին, արևմտեան Հայոց լուսաւորութեան գործի մէջ Իզմիրի ի գործ դրած յատուկ ազդեցութեան վրայ, Վաստպուրական թատրոնի վրայ, Ազգաստասիրաց Ընկերութեան վրայ, Ընթերցատան վրայ, որու վերջերս քսան և հինգամեայը կատարելու բաղդն ունեցանք, մեր քաղաքի հին և արդի ուսումնական վիճակի վրայ, երկսեռ դպրոցներու վրայ, Հիւանդանոցի վրայ եւ . . . ։

Քանի որ միջանկեալ գլուխ մը բացած ենք՝ զայն փակելէ յառաջ՝ թող ներելի ըլլայ մեզ պարզել մեր տեսութիւնները ուրիշ դիտողութեան մը նկատմամբ՝ որ վերջին ժամանակներս եղաւ մեզ և որ այնքան աւելի կշիռ ունէր մեր առջև՝ որքան լուրջ և լուսաւոր աղբիւրէ մը կը բխէր՝ որու անկեղծութեան վրայ տարակուսելու ամենևին պատճառ չունէինք։

(Շարունակելի) **ՄԵՍՐՈՊ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ**

ԿԱԹԻ ՎՐԱՅ ԿԱՐԵՒՈՐ ԳԻՏԵԼԻՔ*

*
* *

Կաթը էքրէ անուանք. — Կաթը նորածին մանկան միակ անուն-դըն է, անոր իբրև անուն-դ կը բաւէ, որովհետև իր զարգ անա-լուն անմիջական կարևոր նիւթերը կը պարունակէ. Բրօֆէսօր Պուչարտա այս անմիջական նիւթերը մարդուս երեք մեծ պէտ-քերուն համապատասխան երեք կարգի կը բաժնէ:

1· — Ջերմաբեր սննդական նիւ-րիերն են կարագը ու բնակաթը, կնոջ կաթին այս ջերմածին նիւթերը չատ նշանաւոր են, նորա-ծիններու համար անհրաժեշտ է անոնց տաքութիւնը պահել, այս նիւթերը ջերմութիւն արտադրելով մանկան ներքին տա-քութիւնը կը պահպանեն:

2· — Կազմակերպիչ սննդական նիւ-րիերն են բնապանիրը և բնաս-պիտը, այս երկու նիւթերը արիւնին գնդակներուն բնատպի-տին և բնանեարդին ծնունդ կուտան, ուրեմն ատոնք գործա-բաններու և միսի կը վերածուին, այս նիւթերը կնոջ կաթին մէջ բաղդատաբար քիչ են այնպէս որ նորածիններու համար բաւական իսկ չափահասներու համար անբաւական է:

3· — Անէորձաբանաւոր սննդական նիւ-րիերն են ջուր և զանազան աղեր, որք մանկան արիւնին, ոսկորներուն և միսին կազմու-թեան մէջ մուտ կը գտնեն:

Կաթը էքրէ դեղ. — Կաթը բազմաթիւ հիւանդութեանց և ապաքինումներու մէջ խիստ օգտակար է, մասնաւորապէս ըս-տամոքսի հիւանդութեանց, փորհարութեանց, թանչքի մէջ, նա'ւ սպիտամիզման, կուրծքի հիւանդութեանց և սրտի ու լեարդի պատճառած ջրդողութեանց մէջ:

Իշու կաթը մասնաւորապէս նոր ապաքինողներու, ստամոքսի և ջղացաւերու հիւծման և հին ցնցղատապի մէջ նպաստաւոր է:

Այծի զուտ և կամ աղախառն կաթը թոքախտներու օգ-տակար է, անոնց կորուսեալ ախորժակը կը նորոգէ:

Մածունը Տաճկաստանի և մասնաւորապէս գաւառներու մէջ իբրև անուանդ մեծ տեղ մը կը բռնէ, կաթին բոլոր յատ-կութիւնները ունենալէն զատ աւելի ախորժելիէ: Գաւառ-ներու մէջ մածունի վրայ ըրած մասնաւոր փորձերուս համե-

մատ զայն խել մը հիւանդութեանց մէջ խիստ նպաստաւոր գըտած եմ, տենդային հիւանդութեանց և մանաւորապէս ընդհէ մէջ իրրև սննդարար զովացուցիչ ըմպելի աննման և եզակի է. սպրզ մածունը կամ քամուածը (սիւզմէն) և կամ թանը ջուրով խառնելով դաւառական աքանչելի լիմոնադա մը կ'ըլլայ որ դաւառացի տենդակէզ հիւանդը մեծ ախորժանօք խմելով կը զովանայ և կարծես նոր կեանք կառնու, քրդաբնակ և հայաբնակ գիւղերու մէջ ընդհէ պառկած հիւանդներ տեսած եմ որ միայն թան խմելով այդ վտանգաւոր հիւանդութեան չրջանը անցուցած և կատարեալապէս ապաքինուած են։

Մածունը հարելով եղը հանելէ վերջը մնացած մասին թան կ'ըսուի։ Ամրան տաք եղանակին գաւառացիք այս զովարար թանը խմելով պապակնին և յոգնութիւննին կ'անցնեն. թանը մանաւանդ թթուն փորհարութիւնը կը դարմանէ, մանաւանդ տաք կլիմաներու և կամ տաք եղանակներու մէջ պատահած փորհարութիւնները մի քանի օր թան գործածելով կը անհետին։ Մածունը օգտակար է նաև ստամոքսի հիւանդութեանց մէջ, գաւառացիները զայն կաթէն աւելի լաւ կը մարսեն։

Ուրեմն մածունը, քամուածը և թանը մանաւորապէս մեր Պօլսաբնակ արհեստակիցներուն կը յանձնարարենք որ ըստ պարագային համին փորձել և գործածել հիւանդներու վրայ, մանաւանդ գաւառացի պանդուխտներուն որոց հոգին ու աչքին լոյսն է մածունը, այն դիւրամարս և անվնաս, զովացուցիչ և սնուցիչ ըմպելին։

Կաթը չ'ոտրոտած պահել. — կաթը մի քանի օր անայլայլ պահելու համար զայն զով տեղ մը դնել բաւական է, աւելի լաւ կը դիմանայ եթէ կաթին ամանը սառոյցով պատուի, սակայն երեսը սեր չ'կապելու համար երբեմն զայն չարժել հարկ է, եթէ մէկ լիտր կաթին մէջ մէկ կրամ պօրիկ (acide borique) խառնուի հինգ օրի չափ կրնայ դիմանալ այս փոշին անվնաս նիւթ մ'է։

Կաթը աւելի երկար առնն պահելու և մի հարկին գործածելու համար ամենէն լաւ միջոցն է զայն խտացնել, Եւրոպայ պատրաստուած և տուփերու մէջ դրուած խտացեալ կաթը (lait condensé) հրապարակի վրայ մեծ սպառում ունի, բազմաթիւ ընկերութիւններ և գործարաններ կան որ օրական հազարաւոր տուփեր կը պատրաստեն սոնց մէջէն ամենէն նշանա-

ւոր ընկերութիւնն է Անգլիա – Ջուիցերական խոտացեալ կաթի ընկերութիւնը. մէկ տուփը 3–4 ղուրուշ արժէք ունի և կրնայ 2–3 օգտակար ըլլալ պատրաստել այս խոտացեալ կաթը մեղրի թանձրութեամբ ձերմակ է տարիներով կրնայ չաւրուած մնալ։

Ձմեռարիս խոտացեալ կաթը կովի մաքուր և թարմ կաթէն հեռեւեալ կերպով կը պատրաստուի։ Կաթը չատ թեթև կրակի վրայ կը ջոգիացուի, այնպէս որ չուրին մեծ մասը անհետանալով կաթին հինգ մասէն մէկ մասը մնայ, որուն ամեն մէկ լիտրին 75 կրամ մաքուր ձերմակ շաքար կ'աւելցուի, նոյնպէս ամեն մէկ լիտրին մէկ կրամ ասֆ Պօրֆ կ'աւելցուի շաքարը կաթին մեղրի թանձրութիւնը կ'ուտայ, իսկ ասֆ Պօրֆը երկար ատեն դիմանալուն կը նպաստէ։

Այս կերպով խոտացեալ կաթը իր հարկին գործածելու համար մէկ մասին վրայ վեց մաս եղիկի ջուր աւելցնելով խառնելու է, թէյի համար չատ յարմար է, գաւաթ մը թէյին երեք երկու ղրուշ խոտացեալ կաթ աւելցուի կատարեալ կաթէ թէյ մը կըլլայ, ծովային և երկաթուղւոյ երկար ճամբորդութեանց մէջ մեծ ծառայութիւն կը մատուցանէ։

Կոնդէնսէ-լէ-Նէ. — Գլխաւորաբար մեծ քաղաքներու մէջ բաղմադէպ է, երկու տեսակ խարդախութիւն աւելի չատ կը գործածուի, մին կաթին ջուր աւելցնելով և միւսը կաթին սերը առնելով կ'ըլլայ։ Այս խարդախութիւնները հասկնալու համար բազմաթիւ գործիքներ և միջոցներ հեղինակուած են, ասոնցմէ են պարզը և են դիւրինը ստորև կը նկարագրենք։

Պուչարատ և զեվէնի կոնտենսոմէթը (lacto-densimètre de bouchardat et quévenne)։ Այս գործիքը կաթին խտութիւնը և անոր աւելցուած ջուրին մերձաւոր մասը չափելու յատուկ է, ջերմաչափերու նման վարի ծայրը գնդաւոր ապակեայ խողովակ մըն է որ կաթին մէջ ուղղահայեաց կը կայնի և կաթին մակերևոյթին հաւասարող աստիճան մը կը նշանակէ։ Այս գործին երեք աստիճանաչափ ունի. միջին թիւերուն առջև 10 թիւ աւելցնելով կաթին խտութեան աստիճանը կը հասկցուի, օրինակի համար միջին 14 թուին առջև 10 աւելցնելով կաթին խտութիւնը կըլլայ, այսինքն 1014, ուրեմն 14 թիւը 1014ին տեղ դրուած է և 40ը 1040ին տեղ և այլն։ Ջախ կողմի դնդին թուանշանները սերը չառնուած կաթին մէջ խառնուած ջուրին չափը կը ցուցնեն, և աջ կողմի կապոյտ թուանշանները սերը առնուած կաթին մէջ խառնուած ջուրին չափը կը նշանակեն,

Այս գործին ճշտապէս գործածելու համար նախապէս կաթը չարժելու է, յետոյ երկայն և նեղ ամանի մը մէջ լեցնելով գործին մէջ խոթելու է։

Պուչարատ և Գէվին բազմաթիւ փորձերով ստուգած են որ ջուրին խտութեան աստիճանը 1000 ըլլալով կովի զուտ կաթին խտութիւնը 1029 և 1033 է, և սերը առնուած կովին կաթը 1033 և 1036։ Արդ գործիքին վրայ 1029էն որչափ վար նշանակուի այնչափ ջուր աւելցուած կըլլայ հետևեալ ցուցակները գործիքին գործածութեան վրայ դիւրին գաղափար մը կուտան

Եթէ դեղին կողմը (սերը չառնուած կաթ)

34 էն	29 թիւը նշանակէ			անջուր կաթ է				
29 »	26 »	»		$^{1}/_{10}$	մաս	ջուր	խառնուած է	
26 »	23 »	»		$^{2}/_{10}$	»	»	»	
28 »	20 »	»		$^{3}/_{10}$	»	»	»	
20 »	17 »	»		$^{4}/_{10}$	»	»	»	
17 »	15 »	»		$^{5}/_{10}$	»	»	»	

Եթէ կապոյտ կողմը (սերը առնուած կաթ)

$36\,^{1}/_{4}$ էն	$32\,^{1}/_{2}$ թիւը նշանակէ			անջուր կաթ է				
$32\,^{1}/_{2}$ »	$29\,^{1}/_{4}$ »	»		$^{1}/_{10}$	մաս	ջուր	խառնուած է	
$29\,^{1}/_{4}$ »	26 »	»		$^{2}/_{10}$	»	»	»	
26 »	$22\,^{3}/_{4}$ »	»		$^{3}/_{10}$	»	»	»	
$22\,^{3}/_{4}$ »	$19\,^{1}/_{4}$ »	»		$^{4}/_{10}$	»	»	»	
$19\,^{1}/_{4}$ »	$16\,^{1}/_{4}$ »	»		$^{5}/_{10}$	»	»	»	

Կաթին մէջ երբեմն ալ քօլա և նշոյ կը խառնեն, այս խարդախութիւնը հասկնալու համար կը բաւէ կասկածելի կաթէն մաս մը առնելով մէջը քանի մը կաթիլ ընդունիլ օ՛ծօ կաթեցնել որ եթէ խարդախեալ է իսկոյն կապոյտ գոյն մը կառնէ։

22 Ապրիլ 1894
Երիվա

ՏՕՔԹ. ՓԱՇԱԵԱՆ

ՊԱՌԱՒԻՆ ՕՐՀՆԵՆՔԸ

Այտերը վտիտ,
Աչքին քիք,
Այս անգամ
Զուրկին ոչ թոյն,
Ոչ հետ տմոյն,
Անզգամ։

Դէմքն է հլու,
Կ'այրի լալու,
Փափաքէն,
Յարդ յորդ արցունք,
իր վատուժ ծունկ
Կը կքքէն։

Եւ ձայնն դողդոջ՝
Կ'ըսէ, «ոչ, ոչ,
Իմ գառակ,
Ինչ որ ըսի
Ընյայ ինծի
Նշառակ։

Օրհնէ՛ երգիւ
Քեզ խնդագին,
Վարդափքիր
Շուրթերուդ վրայ
Միշտ բրբռայ
Լոյս ժպիտ։

Անուշ աղջիկ,
Մուշիկ, մնջիկ,
Նիրհես միշտ,
Երազ ոսկի
Քունիդ լինի
Երաժիշտ։

Առտու Հրեշտակ
Մ'իր շունչով տաք
Քեզ ըսէ,
Ելի՛ր, ելիր,
Թարմ, կենսալիր,
Տե՛ս, լոյս է։

Եւ քեզ ողջոյն՝
Թիթեռ, բուչուն՝
Տալու գան,
Երբ փափկանաչ
Ձեռքովդ բանաս
Պատուհան։

Եւ յաւմիկ, վարդ
Փրթին գունարբ
Քու տեսքին,
Ու երկնաբոյր
Գեղդ ու հրապոյր
Թող երգեն։

Ջինջ երգ մը հեշտ՝
Որ ջուրի շեշտ
Սուգի սեւ՝
Կեանքդ ըլլայ բող,
Ձառագայթող
Յարատեւ։

Աչքունքն երբէք
Չի գայ իսկ մեկ
Վայրկեանիկ
Մրագնել քու
Աչքերն աղու
Ուր՝ երկինք։

Բացի ղիքէ
Մը ջոր կաբէ
Երբ մեռնիմ,
Շիրմիս վրայ դուս,
Վաղը առտուս,
Ջառակ իմ։

Աղջիկ ամուշ,
Այն ատեն, ուշ
Դիր, այսպէս,
Ներմանդ ծարաւ
Խեղճուկ պառաւն
Ներած ես . . . »։

Փետրվար, 1894

ՄԻՀՐԱՆ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Ֆրետրիխ Ֆրէօպէլի «մայրենի զրոյցները» իր ուղեցոյց պիտի ծառայեն գործունեայ և կրթասէր մօր։ Մայրենի զրոյցները պատկերաց շնորհք մը կը ներկայացնեն այդ հասակի մանկան կենաց և յարաբերութեանց վերաբերեալ, զոր մայրն իւր կենաց վերագրելով, իր միջավայրին յարմարցնելով, կրնայ իսկ զարգացնել մանկան զգայարանքները, դաղափարաց պաշարն ընդարձակել և սիրտը ազնուացնել։

Պատկերաց կից մարմնամարզական խաղեր ալ նշանակուած են որոնք մարմինը կազդուրելու կը ծառայեն։ Ցիչեալ հատուածոյից մէջ կը տեսնուին մանկան յարաբերութիւնները իր մօր հետ, մօր մ'առաջին խնամք զոր կը չռայլէ իր սիրելի մանկան, մօր մ'ուսուցած առաջին խաղերը, մանկան յարաբերութիւններն ընտանիքի միւս անդամոց հետ, մանկան յարաբերութիւնները ուրիշ ընտանեաց և ուրիշ մանկանց հետ։

Հոն կը տեսնուին բնութեան երևոյթները, Արև, Լուսին, Աստղեր, Հով, Փոթորիկ և այլն, կենդանեաց կեանքէն առնուած տեսարաններ, պարտէզն ու արտը, ընտանեկան կենաց պատկերներ, արհեստներ, վաճառականութիւն, արուեստներ, մանկան բարոյական կենաց վերաբերեալ դէպքեր, եկեղեցին, աստուածապաշտութեան կարգն և այլն, վերջապէս ամբողջ կեանքն՝ մանկան իմացականութեան յարմարցուցած, Մայրենի զրոյցները ապագայ կենաց պատրաստուող մանկան կը մատակարարեն ապագայ ծանօթութեանց հիմքը։

Մայրենի գրոյցներու Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը պատրաստած է Գրօմպրիւկի Պառոնուհին, զոր տպած են ի Փարիզ Ract et Falquet, libraires – éditeurs, 45 ընտիր պատկերներով և 50 ձայնագրեալ երգերով։

Թէև իսկապէս «Մայրենի գրոյցները» մօր կը վերաբերին, բայց ո՛չ նուազ ուսուցման նկատմամբ կը մատակարարեն անոնք Մանկական Պարտիզի առաջին դասարանին, ուր 2—4 տարեկան երկտեղ մանկունք կը հոգածուին։

Երկրորդ տարիին վերջը մանուկը պիտի երթայ Մանկական Պարտէզ. այս տեղ ուշադրութեան արժանի կէտն այն է որ մանկան կեանց մէջ խիստ զգալի փոփոխութիւն մը չ'մտնէ։ Մանկապարտիզին մէջ բացարձակապէս պիտի տիրէ զուարթ կեանք, մաքրասիրութիւն և մայրենի խնամք։ Մանկական Պարտէզն ընտանիքի և ուսումնարանի հանգոյցն է, ուստի այն տեղ ոչ ուսումնարանի խիստ կարգապահութիւնը և ոչ ընտանիքի բացարձակ ազատութիւնը պիտի տիրէ, Պարտիզպանուհիք միջին ճամբայ մը պիտի բռնեն դպրոցական կարգաց և կանոնաց պատրաստելու համար մանկտին։

Մանկական Պարտիզի կենդանացուցիչ տարրներն են գըլխաւորաբար խաղն ու երգը,

Մինչև Ֆրէօպէլ ոչ ոք կարևոր նշանակութիւն տուած էր խաղին։ Նոյն իսկ մեր օրերը չատերէն կը լսուի թէ խաղը սնոտի բան մ'է, ոչ լուրջ ուսումնասիրութեան և ոչ ուշադրութեան արժանի, թէև խոր արմատներ ձգած է նա մեր մէջ, ձևափոխուելով և վերածնելով մանկութեան խաղերէն պատանեկութեան, երիտասարդութեան և ծերութեան խաղերու՝ խաղը մեր կենաց մէկ էական տարրը կը կազմէ։

Որո՞նք են արդեօք օգտակարագոյն խաղերը։

Ահա խնդիր մը, որ թէև ըստ կարելւոյն լուսաբանուած չէ՛, բայց խիստ կարևոր է. որովհետև մարդուս բնաւորութեան և ունակութեանց ապագայ զարգացումը և ուղղութիւնը կախուած ունին գլխաւորապէս այն ազդակներէ, որոց ենթակայ է իր մանկութեան նախնի շրջանին մէջ։ Կենաց ընթացքին մէջ մարդս տարբեր կերպով կը վերաբերի խաղերուն, մանկան համար խաղը բոլորովին տարբեր նշանակութիւն ունի քան չափահասին։ Մանկան համար խաղը դիտութիւն և զուարճութիւն, գործ և զբաղում, աշխատութիւն և հանգիստ է։ Խաղի մէջ կը յայտ-

ն ուին առաջին անգամ աշակերտին ֆիզիքական, բարոյական և մտաւոր ընդունակութիւնները։

Ֆրէօպէլ կըսէ. « Խաղը աշակերտին կենաց հայելին է։ Խաղը մանկան համար կարևոր է, որովհետև անով կը ճանչնայ իր անձը, ներքին աշխարհը, իր զօրութիւնները, ծիրքն ու հակումները, յոյսն ու փափաքը. անով է որ կը հաղորդակցի արտաքին աշխարհին, կը ճանչնայ զա՛յն և միջոցներ կը գտնէ իր ունակութիւններն ու զօրութիւնները զարգացնելու։ Խաղի մէջ մանուկը կը ծանօթանայ իր խաղակիցաց, կ'ստիպուի միանալ անոնց, նոյն կեանքը վարել և անոնց ուրախութեանց՝ ուրախակից և ցաւոց ցաւակից ըլլալ։ »

Ա.հաւասիկ այսքան մեծ նշանակութիւն ունի խաղը մանկան համար։

Խաղը ոչ միայն հաճոյք և զուարճութիւն կ'ազդէ մանկան, այլ և մարճաւոր, գիտուն կընէ զայն, կը զարգացնէ հոգին ու մարմինը, ինքնագործութեան կ'առաջնորդէ, վերջապէս պարտուց և իրաւանց ծանօթութիւնը կ'ընծեռէ անոր։

Որքա՜ն օգտակար է ծնողաց խաղակից ըլլալ իրենց զաւակաց, քանի որ անով աւելի դիւրին կ'ըլլայ ճանչնալ մանկան ներքին աշխարհը։ Նմանապէս մանկան համար մեծ երջանկութիւն մ'է ծնողաց մտերմութիւնը, որուն բարերար ազդեցութիւնը նոյն իսկ անոր ապագայ կենաց վրայ կը փողփողի։ Ուստի, ըստ կարողութեան, այնպիսի խաղալիքներ պիտի ընտրենք, որոց մէջ մեր մասնակցութեամբ նորանոր երևոյթներ յառաջ գան և որոցմէ օգտուելով կարողանանք սանիկին մտաց պաշարը հարստացնել։

Խաղալիք ընտրել տղու մը համար, մանաւանդ փոքրահասակին, դիւրին դործ չէ՛, ուստի նախ և առաջ ուշադրութիւն դարձնելու է, թէ ի՛նչ գլխաւոր պայմաններու համաձայն պիտի ըլլայ մեր ընտրած խաղալիքն ու անով կազմուած խաղը։

(Շարունակելի) **Ե. Վ. ՊԱՒԼՍՊԱՆ**

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՎԷՊ ՄԸ

Նոյն երեկոյին, կէս դիչերուան մօտ, ակումբէն ելնելով՝ Հանրի քաղաքին հին պատանէշները չրջապատող ասֆիներու տակ պտոյտ մ'ընելու դնաց։ Սոյն առաւօտ իսկ փաստաբանութեան մէջ իր առաջին մուտքն ըրած էր և օրուան յոդնութենէ վերջ կ'դար չունչ առնուլ պահ մը չրջակայ մարդաբեւինները դիտելով՝ որ աղօտագին կ'փայլէին դժդոյն լուսնէ մը, որոյ լուսաղեղ և նուրբ մահիկը երկնից մէջ կ'չողար։ Հայրն ու մայրն իր յաջողութենէն երջանիկ էին և ինքն իսկ պոհ կ'երևէր։ Թէպետ իր քսան երկու տարեկան հասակին մէջ, ուննէր բաւական հարստութիւն որ և է արհեստի մ'ընտրութեան հոդէն ղերծ մնալու համար։

Գիչերն, Օգոստոսի դեղեցիկ գիչեր մը, տաքով էր, որպէսզի ցերեկի չերմութիւնը դեռ օդին մէջ կ'երևէր։ Հանրի ժամանակէ մ'իվեր կ'քալէր երբ ուրուականի նման բան մը նչմարեց, որ դատավար Պ. Գլօսերկի պարտէզին մէջ կ'չրջագայէր։ Այս պարտէզը պատանէշին ստորոտը կ'գտնուէր, անդ խոշոր աւազան մը հայելի նման կ'փայլէր ի հեռուստա և տան տանիքը մաչխատրզ լիներու դադաթն ի վեր կ'բարձրանար։

Հանրի արահետ մը բռնեց որ դէպ ի պարպէղ կ'տանէր, վանդակապրան առջև հասաւ և ակնարկը թանձր թաւուտքին մէջ խորասուզեց, բայց միայն ծառուղիներու աւազները տեսաւ և դալարեայ վրայ լուսնոյ քողը։ Ծառերը անչարժ կ'մնային, երկինքը ծածկող հին պատանէշին ստուերին ներքև։ Գիշերային հանդարտութիւնը կ'տարածուէր մինչև քաղքին ամենաբարձր թաղերուն վրայ, որք սմարանոցին ետին կ'խնային և որոց վողոցներու անկիւններն կապիլոսով կարմրած կ'երևէին։

Բայց յանկարծ տերևներու տակ խչրտաղ չրջազդեստի ձայն մը լսելի եղաւ։ Ո՞վ կրնար ըլլալ արդեօք այս ժամուն՝ բայց օդին պոըտաղն։ Պ. Գլօսերկի երկու պատաւ քոյրերն ամեն իրիկուն ժամը տասին կ'պառկէին և արդէն քնացած պէտք էին ըլլալ։ Ո՛վ էր ուրեմն. սպասուհի՞ն արդեօք։ Մտքէն չանցաւ իսկ որ Պ. Գլօսերկի դուստրն, Օրիորդ Լուիզ կրնար ըլլալ Յանախ հանդիստած էր անոր իր մօրը հետ եկեղեցիէն դառնա-

լուն՝ յարդէ սկրագեղ գլխարկով և վարդագոյն պարեգօտով մը։ Նէ քսան տարեկան էր։

Հագիւ թուփերու տակ թաքչեցաւ՝ երբ ուրուականն վանդակաղրան առջև հասաւ։ Նոյն ինք Օր. Լուիզն էր . . . ։ Պահ մը ցօղերով թրջուած իր չրջազգեստին ծայրն թոթուեց և ստքի վրայ մնաց առանց չարժուելու։ Գլխուն վրայ երկուքի բաժնուած փակիլաթել մազերն կ'ծածկէին իւր թևերն, զորս կուրծքին վրայ բոլորեց և գլուխը վերցուց դիտելու համար աստղերն որ երկնից երեսը կ'փողփողային։ Կ'երևէր թէ մտիկ կընէր քաղքին միւս ծայրն Սէն-Բօն ակումբէն ելած նուագահանաց հեռաւոր ձայնին։ Ի վերջ դարձուց իւր գլուխը և այս չարժումով իւր մազերը մինչև գետին ընկան։ Չանրի չէր համարձակեր իսկ չարժիլ։ Ինչ կ'ընէր ուրեմն նէ պարտէզին մէջ միս մինակ գիշերուան ժամը տասնևմեկին։ Մրքա՛ն տարօրինակ էր այսպիսի բարեկիրթ աղջկան մը գիշերն ծառերու տակ պատելն, այն որ ցորեկն իսկ չէր երևեր։ Ինչ կ'նշանակէր այս։

Տեսիլն պահ մը հեռացաւ, աւազանին մօտէն անցնելով կաղնիներու տակէն քալեց և մեծ ծառուզին մտաւ։ Չանրի իր թագստոցէն ելաւ և ի հեռուստ ցանկին եռևէն անոր հետևեցաւ։ Ուրուականը նորէն վանդակաղրան մօտեցաւ. այն ատեն Չանրի երևան ելաւ։ Դեռատի ազջիկը, առանց ո և է զարմանք արտայայտելու, անոր նայեցաւ։ Չանրի վերջին ծայր յուզուած բարեւեց և վեհերոտ ձայնով մը « — Ջով օդէն չէ՞ք երկնչիր, օրիորդ », ըսաւ։ Նէ անմիջապէս պատասխանեց, իր անուշ գողտրիկ ձայնը ո՛չ մ'արձակեց։

— Երբեմն այս ժամուս պտըտելո՞ւ կելնէք այս կողմերը, յարեց Չանրի։

— Ա՛յո՛, ամեն իրիկուն։

— Միայնա՞կ։

— Բայց այո՛, մինակ։ Մի՞թէ իմ տանս մէջ չե՞մ։

Չանրի չէր կարող իր բուռն զարմանքը զսպել անոր այդ ընտանեկան կերպերը դիտելով, անոր՝ որ փողոցին մէջ իսկ վէս կերպարան մ'ունէր։ Իւր մինչև ոտնամանները երինցող չըրջագեստին մէջ ձիգ, լուրջ և նրբին կ'կենար։ Լուսինը անոր գլուխը լուսազարդ շողիով մը բոլորած էր, ուր ներա դժգոյն կիսադէմը ապակեայ լուսապակի մը մէջ սրբուհւոյ մը դէմքը կ'պատկերէր։ Նէ ետ ետ քաշուեցաւ իր թաչկինակը չարժելով և մրմռալով

— Ժամանակը ուշ է . . . . երթա՛մ։

— Այսպէս չո՞ւտ։ Խնդրեմ պահ մ՛ևս մնացէք։ Օդը որքա՜ն գեղեցիկ է . . . ։

— Օհ՛, ո՛չ։ Ներս պիտի երթամ։

Նէ սկսաւ վազել այնպիսի չտապով մ՛ որ իր ետևէն մաղերն օդին մէջ կ՛ծածանէին։ Պարտիզին երկայնքը ընթացած միջոցին Հանրի լսեց եղէգնիներուն անոր ճամբուն վրայ չոր աղմկով մը միառմի բացուիլն ու գոցուիլն։ Նա հազաց, բայց պատասխան չստացաւ և հոն միայնակ մնաց մտիկ ընելով մառախներն որ մարգերուն մէջ կ՛ճռնչէին։

Հանրի տեսածին վրայ ափ ի բերան մնաց։ Այս ծաղկահաս աղջիկը, որու այնքան համակիր էր և որու սակայն հազիւ կ՛զօրէր նայիլ փողոցին մէջ, այժմ տեսած, անոր խօսեցած էր, միս մինակ, այն որ երբէք առանց իւր մօր կամ հօրքոյրերուս ընկերութեան դուրս չէր ելներ։ Երկիւղ մը չէր զգացած իրմէ, ինչպէս որ կ՛երևէր, ընդհակառակն նէ պատասխանած, ժըպտած էր իրեն . . . ։

Հանրի միւս օրն նոյն ժամուն և նոյն տեղն վերստին եկաւ։ Անդ կ՛կենար քանի մը վայրկեանէ ի վեր երբ դեռատի աղջկան դէպ իրեն փութանակի յառաջանալն տեսաւ։ Քանի մերձենար աստուերն կ՛երևէր աւագին վրայ, իր մօտէն կ՛յառաջանար։

— Դարձեա՞լ դուք, ըսաւ նէ։

— Այո՛, ես եմ։

— Ժուռ գալ կ՛սիրէ՞ք գիշերներն։

— Այո՛ . . . ։ Մինակ էք։

Նէ չպատասխանեց։

— Հապա ձեր մա՞յրն։

— Մայրիկը քնացած է։

— Ձեր ծնողքը չգիտե՞ն որ պարտէզ կ՛իջնէք։

— Մի՛ ոչ։ Եթէ գիտնային զիս պիտի յանդիմանէին։

— Ինչպէ՞ս կ՛ընէք ուրեմն դուրս ելնելու համար։

— Դրան պարզունակը մեղմիկ կ՛դարձնեմ որպէսզի չլսմանան։

Լուսինը զանի ոտից ցգլուխ լուսաւորելով ծառաստանի մը մէջ մարմարեայ արձանի մը կերպարանն կ՛տար անոր։ Նէ իւր մատուցներով մազերուն հետ կ՛խաղար, զոր ուշադրութեամբ կ՛գիտէր։ Հանրի մանուշակի փնջիկ մը նուիրեց, զոր անոր համար քաղած էր առտու։ Նէ դրան վանդակէն առաւ և հոտոտելու

համար քիմին տանելով հարցուց անոր թէ ինչո՞ւ համար ինքն ալ այս ժամուս կ'պտըտէր։ Իւր դեղեցիկ աչերն իր անկարգ մազերուն մէջ սմռղջ դէմքն կ'լուսաւորէին։ Ուշադրութիւն չըրաւ Չանրիի պատասխանին, աչքերը բարձրացուց և նայեցաւ երկնից կամարն, ուր աստղները աստ անդ կ'թռչտէին, որպէս թէ դիւերուան աղջամուղջը տեղ տեղ կ'հրահարէր։ Վերջապէս հառաջ մ'արձակեց։

— Ժամանակը անցաւ, տուն կ'երթամ, ըսաւ էն։

Չանրի զօրեց անոր ըսելու, «Պիտի վերադառնա՞ք վաղն»։ Նէ պահ մը մտածելը քննեց և պատասխանեց, «Ոհ չեմ գիտեր։ Իւր չրջազգեստին տակ կրուկներուն դափիւնը լսուեցաւ և ծաւոց տակ աներևոյթ եղաւ։

Չանրի մշուշապատ լուսնով մը վերադարձաւ մագազեին-ներսն դալարիքը ոռնալոխ ընելով՝ մինչ ծղրիդներու երգերը և խոտերու տակ առուակներու մրմունջը կ'լսուէին։ Նա կ'զգար թէ սիրավառ, զրդռուած, սրամտած, զրեթէ մոլեգնած էր։ Ահա վէ՛պ մը . . . ։ Ի՞նչ կ'զար ընել ուրեմն անդ, այս գեռատի պատուաւոր աղջիկը։ Առաջին անգամ ըլլալով իրեն համար չէր որ եկած էր հոն, քանի որ դիպուածաւ հանդիպած էր ներա և նէ ալ խոստովանած էր թէ ամեն իրիկուն դուրս կ'ելնէր։ Մէկո՞ւ մը կ'սպասէր արդեօք։ Ժամադրո՞ւթիւն մը խանդարած էր ինք։ Բայց այդ պարագային նէ չպիտի խօսէր իրեն հետ։ Պէ՞տք էր այս պատճառներուն մէջ արտառոց դաղտիար մը, քմահաճոյք մը փնտռել։ Բայց ամեն օր այս տեսակ մտահաճոյքներ չունենար մարդ։ Չանրի իմանալու իղձէն հրաժարեցաւ։

Միւս առաւօտ դասարանի նախասրահ Պ. տը Պօմոնի այցելութիւն մը տալու սոխրուած էր։ Գաւիթին դուռը բանալուն դէմ առ դէմ դանուեցաւ Օր, Լուիչի, որ Տիկին տը Պօմոնի քովէն կ'վերադառնար։ Նէ պաղութեամբ պատասխանեց իր բարեւին և իրեն ծանօթ ըլլալու կ'երպարանն չունէր բնաւ։ Չանրի զարմացումէն դրան քով դամուած մնաց։

Իրիկունը, սակայն, նէ եկաւ ժամադրութեան մինչ քաղքին մեծ ժամացոյցը տասն և մէկ կ'հնչէր։ Մթագոյն քօղ մ'իր ճակատը ծածկելով ի ցոյց կ'դնէր միայն աչաց երկու անկիւնները և պուրպոնեան քիմքը, որ իր սիրուն լուրջ դէմքին այնքան վեհութեան հով մը կ'տար։ Չանրի որոշած էր այս անգամ յանդուգն ըլլալ, դայն հարցափորձել, վանդակին մէջէն անոր ձեռներն համբուրել տևտնելու համար ի՞նչ պիտի ըսէր նէ։ Բայց

զայն տեսնելուն պէս կրկին սրտայոյզ վեհերոտ միաց և չրթանցը վրայ միայն թոթռմռմներ ունեցաւ։

— Ձով է այս իրիկուն . . . ։

— Ա՛յ, ցօղ կ՚իջնէ . . . ։

— Ցորեկը տաք էր . . . ։

— Շատ տաք . . . ։

Նէ հարցուց անոր իրենց դիմացը չոգչողացող համաստեղութեանց անուններըը։ Յետոյ անոր ասուպներն, որ իրարու կ՚հետևէին, իրարու կ՚հանդիպէին և իրենց կրակները իրար կ՚կըտրէին։ Զինքը թողուվ վուխտանակի մեկնեցաւ վանդակին եւևէն ձեռքով անոր նշան ընելով։ Հետևեալ օրն նէ վարդ մը նուիրեց և Հանրի զարմանահար միաց նէրա աչաց բիրերուն փայլէն, որ մութին մէջ կ՚չողային։ Օդը ամպամած էր։ Աւազանի բոլոր դորտերը կ՚ճուայլին։

Հանրի ալ ևս իմանալ խակ չէր Ջանար։ Ամեն իրիկուն իւր ապրուստիւնը կ՚կրկնատպատկէր։ Ներա ձայնին մէջ տարօրինակ բան մը կ՚նշմարէր։ Չէր կրնար երևակայել որ այնքան բարեպաշտ, այնքան յերմեռանդութեամբ աղօթագիրքը թևին տակ եկեղեցի գացող Լուիզն նոյն անձն էր, որ կ՚գար գինք գտնել ամեն իրիկուն վանդակապրան եւին երկար չրջապտեստով և արձակուած մազերով։

Օր մը համարձակեցաւ անոր ըսելու։ «Եթէ գիտնայիք ինչպէս բոլոր օր ձեզի կ՚մտածեմ . . . ։ Որքան երջանիկ եմ ամեն իրիկուն ձեզ գտնելով . . . Շատ չուտ կ՚մեկնիք միշտ . . . ։ «Նէ գլուխը խոնարհեց առանց պատասխանելու։ Հանրի այժառաւ և կրկնեց. «ինչո՞ւ համար հոս կ՚գաք։ Առաջին անգամ որ ձեզ հանդիպեցայ անշուշտ ինձ համար չէր որ եկած էիք, քանի որ դիպուածով ձեզ տեսայ։» Նէ ուսերը չարժեց և անմտանալի մի քանի բառերէ վերջ կանուխէն քաշուեցաւ։ Հանրի կ՚զգար թէ խենդենալու չափ կ՚սիրէր։ Մտադրեց ալ իր սէրը անոր բացարձակ յայտնել զայն ահաբեկելու և իւր ինչ ընելիքը գիտնալու համար։ Միւս օր ըսաւ անոր. «կ՚ուզէի ձեզ նամակ մը բերել։»

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց նէ գլխու բուռն չարժմամբ մը։

Հանրի վարանեցաւ։

— Որքա՛ն խօսելիք ունիմ ձեզ, ըսաւ, չեմ համարձակիր բերանացի ըսել . . . ։

Նէ խոյս տուաւ վազելով։

Ուրիշ օր մը Հանրի ուզեց նէրա ձեռներն բռնել ըսելով «Լուի՛զ . . . :» Նէ կռնակը դարձուց և դրան յենած ոտքի վրայ կեցաւ առանց խօսելու և երբ Հանրի յարեց, «Պիտի գամ վաղն ձեր մօտ դատի խնդրոյ մը համար,» նէ սարսռաց և գոհ դէմքով թևերը կուրծքին վրայ ծալելով, «Ո՛հ պիտի Հանամ քեզ տեսնել,» ըսաւ։

Այն առտու անկողնէն ելնելով Հանրի չորս երկար երեսնեքով նամակ մը պատրաստեց ներա տալու համար, եթէ զայն տունը միևնակ գտնէր։ Զուզեց խորհրդածել ասոր վրայ։ Խնկակորոյս սիրահարած էր և նամակը ամեն բան պիտի ըսէր անոր . . . ։

Պ. Գլօսերկի սրահին մէջ, ուր սպասուհին զինքն մոցուց, Հանրիի տեսած առաջին բանը Լուիզն եղաւ, որ պատուհանին դիմացը նստած և ոտները աթոռի մը ձօղիկին յենած կար կը կարէր։ Ապակիներու ետև կ'տեսնուէին պարտէզի դալարիքը և ջրերու ցայտումը, որ արևու ճառագայթներուն մէջ կ'պարէր։ Հանրի աչ և ձախ նայեցաւ։ Ոչ մէկը տեսնելով և ու և է ձայն չառնելով դվարկ ի ձեռին դէպի դեռատի աղջիկը ընթացաւ։

«Չէի յուսար ձեզ միևնակ գտնել. չնորհակալութիւն ինձ սպասելնուդ . . . » ըսաւ նա, և պիտի յարէր, «Ինչ որ չկրցայ ձեզ բերանացի ըսել, գրեցի, ահա նամակս . . . » բայց ընկըրկեց։ Լուիզ ոտք ելած էր ըսելով. «Խնդրեմնո՛ւդ փչեց, Պարոն, խենդեցեր էք։» Ներա այտերը կ'ղողղոջային։ Յոնքերը պրըստած դուրս ելաւ տանելով իր հետ ձեռագործը, առանց սակայն զանի աչքէ հեռացնելու և այնպէս յուզուած որպէս թէ պիտի հեծկլտար։

Հանրի վայրկեան մը կատարելապէս զդեռնեաւ մնաց։ «Ոչ, այս չափազանց է, ըսաւ նա, բայց ի՞նչ ունի նէ, ի՞նչ ըրի իրեն, ի՞նչ է այս կատակերգութիւնը։ Ձիս չսիրեր, յայտնի է։ Զպիտի գայ այս իրիկուն, բայց ինչո՞ւ, ի՞նչ պատահեցաւ։»

Արդեօք այս այցելութիւնը զայն խռովա՞ծ էր։ Ինչո՞ւ բան մը չյիշել և զինք չճանչնալ կ'կեղծէր։ Գիշերուան մանկամարդ առջիկը չէր նէ ցորեկը։ Ի՞նչ էր այս ամենուն պատճառը։ Հանրի կ'զգար թէ չպիտի կրնայ հրաժարիլ անորմէ։ Սիրտը կ'տրոփէր քանի կ'մտաբերէր ներա չրջազգեստին այնքան անուշ խըշրտումը։ Գիշերային ժամադրութեանց բանաստեղծութիւնը հրապոյր մը կ'ունենար այս գաղտնիքով և ընդդիմութեամբ։

Հանրի այն իրիկուն փոխանակ վանդակաղրան առջև սպա-

սելու մինչև ցանկապատը հասաւ և պարտէզին մէջ ցատկեց։ Դեռատի աղջիկը փութանակի ձեռներն չարժելով ձիչ մ'արձակեց, տերևոց տակէն անոր ելնելն տեսնելով։

— Ի՞նչ կ'ընէք, Գացէ՛ք մի մնա՛ք, չեմ ուզեր, ըսաւ։

Հանրի ինքնիրմէ ելած էր։

— Մի վախնաք, մտիկ ըրէք ինձ։

— Ո՛չ, ոչ, ես պիտի երթամ եթէ դուք հոս կենաք։

Հանրի աւազին վրայ ընդ քարչ երթալով յաջողեցաւ անոր մատներէն բռնել։

— Մտիկ ըրէք ինձ, ըսաւ նա, առանց ձեզ չեմ կրնար ապրիլ ալ. ես . . . ։ Մի մեկնիք . . . ։ կ'սիրեմ ձեզ . . . ։

Զայն կեցնել չանալով անոր չրջազգեստին երկու ծայրերէն բռնեց։ Այնքան սրտաբեկ տեսնելով նէ չզօրեց ետ մղել զայն և գրեթէ յակամայից էր որ յանկարծ, ապահովուած և մեղմացած, նստարանին վրայ անոր մօտ նստած դառաւ ինքպինքը։

— Ի՞նչ ունիք ինձ դէմ, մեմուաց Հանրի, ինչո՞ւ համար այս առտու գիս չճանչնալ ձևացուցիք։ եթէ գիտնայիք որքան տառապեցայ . . . ։

Նէ՝ յուզմամբ դողդոջուն՝ շուարած կ'երևէր։

— Ա՞յս առտու։

— Ա՛յո՛։

— Ո՞ր, ուրեմն։

— Ձեր հօր տունը։

— Մեղի՞ եկաք այս առտու։

— Բայց այո՛, չատ լաւ գիտէք։

Նէ ձեռքը ճակատը տարաւ։

— Ձեմ յիշեր, ըսաւ։

— Մի ծաղրէք գիս կ'պաղատիմ։

— Բայց ոչ, կ'երդնում որ չեմ յիշեր։

Թարգմ.

(Շարունակելի)

ՎԱՀԱՆ

ՆԱԶԻԼԻ

ԱՑՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Տեղւոյս Գայմագամ պէյը ընկերակցութեամբ մէարիֆ միւֆէթիշ պէյի՝ որ վերջերս իղմիրէն քննական պատճառի համար եկած էր, մայիսի 23 ին մեր ազգային վարժարանը այցելելու բարեհաճութիւնը ունեցան. մէկ ժամի չափ տեսակցելէ, դպրոցին և թէ աշակերտաց վիճակը քննելէ վերջ՝ իրենց յոյժ գոհունակութիւնը յայտնեցին։ Կրթական տեսուչը ազգկանց մասնաւոր վարժարանի մը և վարժուհիի մը պետքը մատնանիշ ըրաւ, դպրոցիս Տնօրէն դասատուն՝ որ կայսերական Մխիթարեան վարժարանին նախկին աշակերտներէն է խօսք առնելով ըսաւ։ Թէև այդպիսի դիտաւորութիւն մ'ունինք, բայց դրամական վիճակնիս անձուկ է, մեր եկեղեցին և թէ վարժարանը ոչ կալուածք և ոչ ալ ո և է եկամուտի աղբիւր մ'ունի այլ ժողովրդէն առնուած դրամին է որ թէ դպրոցը և թէ եկեղեցին կը մատակարարուի։ Այս տարի նախորդ տարիներու բաղդատմամբ շատ աւելի փայլուն դիրք մ'առած է մեր ազգային դործերը՝ շնորհիւ գործունեայ թաղ. խորհրդի մը, որու մէջ ատենապետի պաշտօնը կը վարէ անձնուիրի, փութասրտի՝ Մեծ. Մարեան էֆ. կրթական գործերէ հասկցող լուրջ անձնաւորութիւն մը։ Ուստի իր համեստութիւնը չվիրաւորելու համար վերջակէտը դնել կ'ուխտուիմ։

— Կը յուսանք թէ այդ պակասն ալ քիչ օրէն լեցուի շնորհիւ մեր կրթասէր Օգոստափառ Վեհապետին։

Աշակերտք Վեհափառ Սուլթանի ձօնեալ երդ մը երգեցին, այցելու պէյերը գոհ սրտիւ մեկնեցան։

8 Յունվար 1884

Ի Նազիլլի Ս. Մ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս 12 Յունիս 1894

Բաբեկամ. — Դիտա՞ծ ես երբէք, որ երբ տաքերն սկսին, դըրիչները կ'պապին, վասն զի՝ եթէ ոչ Պոսֆորի ափերու վրայ, ուր քամին սուղ է, պաղա՛ւկ դրուածներու եղրները կ'դեղերին՝ որ քիչ մը պղտանան։ Ընթերցողը չհասկնար այդ վիճակն, և ատկ կ'գանգատի որ գրուձները չափէն աւելի ձիւն կ'դնեն իրենց մէջանին մէջ։ Ամեն եղանակ իր բերքն ունի. և ինչո՞ւ չունենայ և թերթ մ'իր եղանակին։ Ոսկին միայն, որու իշխանութիւնն, այժմ աւելի քան երբէք կ'հռչակուի, ինչպէս նաև դի-

տութիւնն, որ սկսած է քարկոծուիլ, կարող են եղանակներու ընթացքն անգամ փոխել։

Բայց՝ ճշմարիտը կ'ուզե՞ս, այս օրերս չէ թէ սառ այլ քար կտրեցայ՝ երբ մի քանի անծանօթ անձերու հետ վէմի մէջ մտայ կ'հաւատա՞ս, ափ ի բերան մնացի և բառ մ'անգամ արտասանելու անկարող եղայ, մինչդեռ խօսակիցներս, թէև բաւական տդէտ և միամիտ, սկսան մեծ մեծ ջարդել, զանազան խնդիրներու մէջ լողալ, խոշոր խոշոր վէիճաներ արձակել, և այնպիսի չեչաներ ու չարժումներ առնուլ, որ կարծեցի թէ աշխարհի մեծն բանի կարող, և ոչ մի բանի կարօտ, ամենագէտ ու ամենազօր գիտուններու կամաւի մը մէջն եմ։ Տեմոսթենէս, Կիկերոն, Պառնավ, Ֆոքս և աշխարհի բոլոր ճարտասաններն կրնային աշակերտիլ այս չնաշխարհիկ էակներուն։ Անարկութիւն մը փորձեցի նետել, և իսկոյն քարերու տարափ մը տեղաց գլխիս, այնչափ որ սկսայ կասկածներու մէջ ծփալ և գլուխս չօշափել տեսնելու համար թէ արդեօք իր տեղն է։ Ապա — Թերևս իրաւունք ունին, ըսի ես իրենց, այս նոր խելագիներն — և առի քալեցի, որ չմորմռուիմ նաև ըսելու։ — Չեմ խորհիր, ուրեմն չկամ։ — Սակայն կայի՝ և մինչ գլխիկոր կ'պիտէի տուն, ճակատս զարկի պատի մը և քունէ արթնցած ոչս չանացի փնտռել տարօրէն երևոյթին չարժառիթը, զոր վերջապէս Ընդհանուր-Ընդ անուանեցի, մեծամտութեան և տգիտութեան մայրը կամ քոյրը։

Այո՛, բարեկամ, ինքնաբաւութիւն, բառ մ'որ թէև քիչ մը գրաբար կ'հոտի, բայց ինչպէս գրաբարեաններու, նոյնպէս իմ խօսակիցներու հոգեկան վիճակն ճշդիւ կ'բնորոշանէ։ Մտային մոլորութիւն մ'է այս որով մարդս արտաքին աշխարհի այլևայլ երևոյթներուն անդէմ՝ քիմին սահմանէն անդին չէ կարող տեսնել և ամեն ինչ այդ անձուկ տեսութեամբ կ'գատէ ու կ'կշռէ։ Եւ ինչ ձիւներ կ'բերէ, ինչ ծիծաղ կ'չարժէ այդ ինքնաբաւութիւնն երբ մանաւանդ ունայնամիտ ժողովրդեան մը տիրական ունակութիւնը կ'դառնայ։ Որո՞ւ, երբ ոչ իրեն համար արևին լոյսն, երկրի պտուղներն, ծաղիկներու բուրումն, կիներու համբոյրն։ Տերև մը չշարժիր, կաթիլ մը ջուր չվազեր, խոչընդոտ մը չերեր, մինչև որ մատը չշարժէ այդ ինքնահաւան ու ինքնաբաւ էակն։ Երկրագուտն իսկ ոտիտ վարանէր թաւալելու երթէ չզգար որ անդին գանձ մ'իր ծոցին վրայ կ'հանդչի։ Ինչ ամբարտաւանութիւն։

Մեր մէջ ևս անպակաս են այսպիսի արարածներ։ Չես կարդար երբեմն ներբողներ որոց մէջ հայ մեծատունն Ռոտչիլտի, հայ վաճառականն Կուլտի, հայ գրադէտն Շէյքսպիրի, հայ արուեստագետն Ռափայէլի հետ համեմատութեան դրուած են։ Ի՛պատմեն թէ Զինացին կ՛անգոսնէ եւրոպացիին ճարտարագիտութիւնը, թէև խանգարուած ժամացոյց մ՛անգամ նորոգելու կարողութիւն չունենալով՝ մեռաւ ժամացոյցս, կ՛ըսէ, և նորի մը հետ կ՛փոխանակէ։ Հապա ի՞նչ ըսեմ Ամերիկեան այն վայրենի ցեղապետին որ հիւղակէն երբ առաւօտուն դուրս կը ելնէր՝ բարև կ՛տար արևուն և անոր բռնելիք ճամբան մատովը կ՛ցրամայէր։ Ոչ նուազ ծիծաղելի է Մալակայի իշխանն որ ինքզինքն հովերու վհկապետ կ՛անուանէ, և անծանօթ երկրի մը պետն որ՝ թէև ձի մ՛անգամ չունի, երկնային ձիաւորներու բանակին հրամանատար կ՛կոչուի։

Պատմութիւնը, բարեկամ, մարդկային փառամոլութեան և խաւարամտութեան այս գունակ օրինակներ շատ ունի, որ, սակայն, այնքան եպերելի չեն որքան այն խաւարային տեսակներն և ինքնաբաւութեան անուրջներն որ տեղ տեղ կ՛երևին լուսաւոր աշխարհի լուսամիտ կոչուած հողածիններու մէջ։

ՇԱՀՆՈՒՐ

ԼՐԱԲԵՐ

ԵԻՐՈՊԱԿԱՆ լուրերը գլխաւորապէս վարչային փոփոխութիւններու, ելմտական գործերու և զաղթային խնդիրներու վրայ կ՛դառնան։ Ոչ նուազ ուշագրաւ են և խորհրդարանական յուզմունք և ընտրական պատրաստութիւններ։ Անգլիոյ պաշտօնէութիւնը կ՛յարուցանէ գործել, թէև լորտ Ռոզպէրիի մեծամասնութիւնն աննշան։ Իր մեծ յաղթանակն՝ որով կ՛յուսայ յաղթել նաև հանրային ընտրութեանց ժամանակ՝ իր Լոպա ձիուն ստացած առաջին մրցանակն է (3,000 անգլ. ոսկի) Տէրպիի ձիարշաւին մէջ։ Միայն հանրավարական տրամադրութեամբ խմբագրուած ելմտական ծրագիրն ստուար մեծամասնութեամբ կ՛քուէարկուի, ծրագիր՝ մէջ որու հարուստներու վրայ տուրքը ծանրացնել որոշուած է ժառանգութեանց տուրքն համեմատականէն աստիճանական եղանակին վերածուելով։ Եթէ Պ. Կլատսթօն ունի իր ծրագիրն՝ որու գործադրութիւնը խոստացած է արդի վարչապետն՝ միութենական ազատ կուսակցութեան պետն ևս՝ Պ. Ջէմպրլէյն արուսաւանած, մի ճառին մէջ՝

իրեն հռչակեց։ Սոյն հիմնադրին էական կէտերն են՝ — պարտ դնել գործատէրներու վրայ դրամական հատուցումներ ընել բանուորներուն արկածալից պարագայից մէջ. իրաւունք տալ տեղային իշխանութեանց գործատուներու համար մաքուր, օդասուն և ընդարձակ բնակարաններ ճարել. ծեր գործաւորներու հանգստեան թոշակ սահմանել և ընդհանրապէս աշխատութեան ժամերը կրճատել։ Մինչդեռ Անգլիական նաւատորմը վէնետիկ այցելելու առթիւ՝ Անգլիոյ և Իտալիոյ մէջ բարեկամական ցոյցեր կ'արտայայտուին՝ որ քաղաքական նշանակութիւն ունին, Ռուսիոյ և Աւստրիոյ մէջ ևս յարաբերութիւնները կ'բարւոքին՝ մանաւանդ այդ երկու տէրութեանց մէջ մաքսային դաշնագիր մը կնքուելէն ի վեր, Պուկարիոյ վարչապետ՝ Պ. Սթամպուլով հրաժարելու կ'ստիպուի, ըստ անօրէնութեան Ֆերտինանդ իշխանին, իրեն յաջորդ ունենալով Պ. Ստոյլով խոհեմ, հաշտարար քաղաքագէտն և բաւական ծանր յուզմունք պատճառելով հակառարտ կուսակցութեանց մէջ։ Սերպիա ևս իր վարչութիւնը կ'փոխէ և հին, այս է 1889ի Սահմանադրութեան կ'դառնայ՝ որ չափաւոր սկզբանց վրայ հիմնուած է։ Իսկ Ֆերդինանդ կ'տարուբերի միշտ անորոշ դրութեան մէջ, իր ժողովին մասնաւոր քան հանրային խնդիրներու համար աւելի ժամանակ կ'վատնէ և հաւանական չթուիր որ նոր պաշտօնէութիւնն երկար կեանք մ'ունենայ՝ այս պահուս որ կղերական և հակակղերական ոգին վերստին իրարու դէմ ի վիզ ելած են։ Կառավարութիւնն անդուլ կ'բողոքէ իրրև ապօրէն Ֆոնկօի նոր դաշնագրին դէմ որ կնքուած է Անգլիոյ և Պելճիոյ մէջ իրրև բոնաբարում իր ափրիկեան իրաւանց դէմ, ինքնաստեղծ իրաւունք՝ զոր իրարու ձեռքէ չորթելու հետամուտ են չարաչար եւրոպական տէրութիւններն, որ ահագին աշխարհներ ըստ հաճոյս իրենց մէջ բաժնելէն ետև՝ տակաւին գոհ չեն և հոգի կոյտ մը համար երթէ ոչ դիւանագիտական՝ գինական մարտ վարելու չափ կ'յառաջանան։ Բանակցութիւնն այս մասին կ'չարունակուի և Անգլիա տրամադիր կ'երևի Ֆրանսական պահանջմունքներն ի նկատի առնուլ։ Գերմանիա ևս իր քաղաքն ուղղեց, և նոր երկրախոյզ մը Տոք. Փոլան այս օրերս յօդուած մը հրատարակելով խնդիրը կերպով մը կ'որորոքէ։ Նա կ'յայտարէ թէ՝ Անգլիոյ և Եգիպտոսի թագաւորին մէջ եղած պայմանագրութեամբ առաջինը Դանկանիքա և Ալպերդ լճերուն մէջ դտնուած 25 քիլօմէդր լայնութեամբ հողը կ'գրաւէ և այսպէս Գերմանիան կ'բաժնէ Ֆոնկօի տէրութենէ. թերևս օրին մէկն ալ լիովին իւրացնէ զայն։ Ուստի կ'պահանջէ որ այդ պայմանագիրը չնչուի։ Իտալական վարչային գործերն ևս չիոթ փիճակի մէջ են։ Պ. Ֆրիսպի կ'ձգտի՝ զի իր ելմտացոյցն փափաքելի մեծամասնութեամբ չքուէարկուիր և ժողովն նորանոր խնդրութիւններ կ'պահանջէ, սակայն հաւանական է որ վերստին պաշտօնի կոչուի, և հաշտարար դասիճ մը կազմելու յօդուի, թէև ցարդ ըրած փորձերն ապարդին մնացած են։ Հունդարիա ևս՝

կայսեր հետ՝ Տօք. Վէքերլէ՝ նախկին վարչապետին՝ վերահաստատութեան պէտքը կ'ուսանէ՝ որպէս զի թէ քաղաքային ամուսնութեան և թէ այլ կնճռոտ խնդիրներու կարգադրութիւնն կարելի լինի, քանի որ այդ քաղաքացիան իր տաղանդով և բնաւորութեամբ մեծ ժողովրդականութիւն կ'վայելէ և դիմաց իր կուսակցութեան հետ մաքառելու կարողութիւն ունի։

ԼՐԱՓԱՂ

Մասիս, որ իբրև մանկավարժական թերթ, ինչպէս արդէն ծանուցեր էինք պիտի հրատարակուէր՝ Մայիս ամսէն սկսեալ լոյս տեսաւ։ Արդէն երկու թիւերը տեսանք և ուրախ ենք յայտնելու որ այդ թերթն զգալի պէտք մը պիտի լնու՝ եթէ անընդհատ շարունակուի։ Այս մասին տարակուսիլն անտեղի է, քանի որ այդ կարևոր թերթին աշխատակիցներն, իրենց գործունէութեամբ և տաղանդով մի մի դրաւականներ են յարատևութեան և յաջողութեան։ Փափաքելի էր որ այս տեսակ մասնագիտական թերթեր շատնային մեր մէջ, վասն զի ժողովրդեան մ'այլ և այլ դասակարգերու յարմար հանդէսներ անհրաժեշտ են։ Իսպէս գիտական, արհեստական, ընտանեկան և այլն թերթեր կ'պակսին մեզ, թերթեր որոց մէջ դիտուն, արհեստաւորն ու մանկտին կրնան իրենց օրուին ու մտքին համար ճարակ գտնել։

Նաղիկ լրագիր՝ որ այս վերջին տարիներս մի քանի անգամ ձև ու խմբագիր փոխեց, վերստին սկսաւ հրատարակութիւնոր ծրագրով՝ ի ձեռն Գրիգոր Էֆ. Գայսերեան, Տնօրէն Խ-ղխնէ Ֆէնոնէ և Տէր Աբէտ ղրօտան։ Նոր հրատարակիչն՝ որ բանիւրուն ու գործունի անձ մ'է, կ'խոստանայ նոր մղում և փայլ տալ Նուիէր։ Արդէն ընտիր աշխատակիցներու անուններ կ'երևին իր թերթին էջերուն մէջ։ Յաջողութիւն կ'մաղթենք՝ վստահ որ իր խոստման հաւատարիմ՝ պիտի գործադրէ իր ծրագիրն։ Գրիգոր էֆէնտի Գայսերեան։

Հալիպսիմեան վարժարանի մէջ՝ ներկայ ամսոյս 13 ին պարզ հանդէս մը կատարուեցաւ՝ վարժարանի տօնախմբութեան առթիւ։ Ներկայ էին Պատ. Ըւսսւմն. Խորհրդոյ անդամներէն և Պատ. Հոդաբարձուհի Տիկիններէն մի քանին, ինչպէս նաև հանդիսականաց բազմութիւն մը։ Կրօնական արարողութենէ ետք փոքր աղջկունք մի քանի երգ երգեցին. Արժ. Տ. Յովհաննէս, Առաջնորդական փոխանորդն՝ կարճ յորդոր մ'արտասանեց՝ կրթական գործին աշխատող անձերու շնորհակալիք յայտնելով, և ապա հանդիսականներն օրիորդաց ձեռագործներն՝ որ ի ցոյց դրուած էին, սկսան քննել և դոհունակութիւն յայտնել։

Երկաթ վարժարանաց տարեկան քննութիւնները սկսան ամսոյս 13 ին, և պիտի տևեն 12 օր։

Հ.

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

ԻԼԱՆ

Հեր պէր նէվի էմլաք վէ ագարըն հիյն իճար վէ խթիճաճընտա մուճիր իլէ միւսթէ՛էճիր պէյնլէրինտէ պիր մուգավէլէնամէ եանի գօնթրաթօ թանզիմինէ ասհապլի մէճպուր օլտըղը վէ պու գօնթրաթօնըն պէտէլի իճարըն եիւզտէ պիրի նիսպէթինտէ օլարագ պէլէտիյէ սանտըղընա խարճը վերիլէրէք վէ սուրէթի մախսուսէտ մաթպու վուլլարը եարըշտըրըլարագ թաստիգ իթտիրեվէսի լազըմ կէլէճէկի միսիլու պու սուրէթլէ թաստիգ իթտերիվիչ օլան գօնթրաթօլար ահկեամընըն պիլա մուհաքէմէ իճրա տաիրէլէրինճէ իճրա իթտիրիլմէք նիզամաթը մախսուսէ ահկեամընտան պուլունտուղր հալտէ իզմիրտէ պուլունան պա՛զը ասհապը էմլաք իճար էյլէմէքտէ օլտըքլարը ագարըն գօնթրաթօլարընըն պէր վէջը մէչրուհ թաստիք իթտիրմէմէքտէ վէ պու սուրէթտէ պիր թարաֆտան միւսթէ՛էճիր իլէ պէյնլէրինտէ ղուհուր իտէն միւնազալար իւզէրինէ մահքէմէյէ միւրաճաաթլէ իհզալէի էֆգաթ վէ իխթիարը մասրաֆի օլընմագթա վէ տիկէր թարաֆտան տախի պէլէտիեճէ սանտըղը վարիտաթընա սէքթէլի իրաս էյլէմէքտէ տիրլեր։ Հալպու քի պէր վէջը մէչրուհ թաստիգ իթտիրիլմիչ օլան գօնթրաթօտա մուճիր իլէ միւսթէ՛էճիր պէյնլէրինտէ ագտը իճարէ տաիր քեաֆիյէ մուգավէլաթըն պիլա մուհաքէմէ մէվզի իճրայէ օլընմասը ասհապ էմլաք վէ միւսթէ՛էճրլեր իչուն մէսհլաթը ճիտտիեէի միւսթէյղէմ օլտըղը կիսի չէհր իչուն եավըլմասը լազըմ կէլէն պիր չօք չէյլէրին մէտարիճի գարշուլըղընտան օլան գօնթրաթօ վարիտաթընըն էմր ճիպայէթնի տախի մէ՛էմին էյլէմիչ օլաճաղընա մէպնի պու պապտէ պէլէտիեէճէ պիր մուճիսլի գանօն իթթիխաղ օլունան թէտաալիր պէր վէջը պիյր իլան օլունուր չէօյլէքլե։

Էվէլա։ — իճարա ագար գօնթրաթօլարընըն գայտ ու թէճիլ իթմէք վէ մուամէլաթը սայիրէսինի իճթիլէ տէճթէրլէրինի ղայէթ միւնթէզամ պիր սուրէթտէ թաւթամագ իւզրէ պէլէտիեէտէ պիր գօնթրաթօ մէէմուրը իլէ պիր քեաֆիյէ վէ իքի գօմիսիէր թաեին օլունարագ պիր գօնթրաթօ դալէմի մէչքիլ իտիլմիչ աիր։

Սանիէն։ — Իչպու գօնթրաթօ գալէմինտէ մուգավէլաթ մուհարիրիկինտէ օլտըղը կիսի ղայէթ միւնթէզամ վէ վարա-

դալարը մէճիսի իտարէի վիլաեէթ մէօհիրիլէ մախթում թէսճիլ ուէքիլլերի թուրթուլմագ վէ պէրայի թաստիք մուճիր վէ միւսթէհէլլիլեր թարաֆլարընատան տահիրէի պէլէտիյէյէ կէթերիլմէճէք գօնթրաթօլար նումէրօ թահթընատա օլարագ գայտ ուվէսճիլ վէ հէր գօնթրաթօ թէսճիլ օլունտըգճա զիյրի մուճիր վէ միւսթէհէլիրէ իմզա իթտիրիլմիքտէն սօնրա գօնթրաթօ մէմուրու իլէ մէիս թարաֆընատան տախի իմզա վէ թարաֆէյն եէդլերինէ վուէլլու նուսխէլերի տախի տայիրէ մէօհիրի վէ րէիսին իմզա վէ մէօհրի րէսմի իլէ պէր գահէ թաստիգ վէ գայտ ու թէսճիլ օլունաճագ տըր։

Սալիհէն. — Գօնթրաթօլարընը նիզամը մուճէպինճէ թաստիգ իթտիրմէք իչուն միւրաճաաթ իստէնէք միւսթէհէճիր վէ մուճիրլերին միւրաճաաթը իլէ պէրապէր թէսճիլ վէ թաստիգ մուամէլէսի հէման իճրա իսիրլուգ մուճիր վէ եա միւսթէճիրտէն պահրէճէ թանզիֆաթ րուսումընատան վէ եա սայիրէտէն արաընըլան մահէլուգաթ պագդա սուրէթլէ ահվ վէ իսթիհգա օլունմադ իւղրէ օ կիսլի մահէլուգաթատան տօլայը գօնթրաթօ մուամէլէսի ասլա թէխիրաատա սիւքիրիւէմէյէճէքտիր։

Բալիէն. — Մուճիր վէ միւսթէճիրլերին հէր իքիսի պիրիքտէ կէլմէգ իսէ եալընըգ տայիրէյի կէլէնին իմզասը վէ եէրինտէքի գօնթրաթօ թէսճիլ վէ թաստիգ օլունուգ կէլմէյէն թարաֆըն պուլունտուղը մահալէ պիր մէմուր վէ պիր գումիսիր կէօնտէրիլէրէք անըն իմզասը քէնտուսինէ իրայէ վէ իսթիֆսար վէ չահսը մարուֆ օլտուղընա մուգավէլաթ մուհարիրիկինտէ օլտուղը կիպի իքի չահիտէ տախի իմզա իթտիրահքտէն սօնրա թէսճիլ վէ թաստիգ օլընաճագ տըր։

Չամէն. — Պէր մուճիպի գանօն իճար վէ իսթիճար գօնթրաթլարը եամիըլմի եափըլմատըղը վէ եափըլմըչ իսէ փուլ եարըչտըրըլուսգ եարըչտըրըլմատըղը թահգիք ու թէֆթիշ իտիլէճէք վէ գօնթրաթօ եարըլմամըչ վէ եախօտ փուլսուղ վէ թաստիգսիզ գօնթրաթօսը թանզիմ օլունմըչ օլուր իսէ գանօնը մախսուսըն 27 ինճի մատէի ահկեամընճը ճէզայի նագտի իլէ պէրապէր գօնթրաթօ խարճը ալընաճագ տըր։

Իչտէ պէլէտիյէնին ահկեամը գանօնիեէէ թէֆթիշ էն սաաէտմա իճար վէ իսթիճար մուամէլէսինէ տաիր եարաճաղը մուամէլէ ալագատարաընընա մահալիւմ օլարագ անա կէօրէ հարաքէթ օլունմասը հասսէթէն թավսիէ օլունուր։

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻՕԵՆԻՍ

GRANDS MAGASINS DIOGENIS

Կ՚ազաչենք քաղքիս Պատ. Հասարակութեան այցելել

անգամ մը մեր

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՎԱՃԱՌԱՀԱՆԴԷՍԸ

որ Փ Փաս ՄԻԿ ՇԱՐՔԱԹ պիտի տեւէ։

Հետեւաբար կը խրատենք մեր Գրպոյ Յաճախորդները՝ որ կարելի եղածին չափ չտապեն, քանի որ հազուագիւտ է այս առիթը։

Գրպէն ամենուն յայտնի է ՏԻՕԵՆԻՍ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ նոր դրութիւնը, այն է ամենաէժան շահերու ապրանքով մեծ քանակութեամբ ապառիկ։ Եւ այս դրութիւնը չարունակ յառաջ տանիլ կարողանալուն ԳԱՂՏՆԻՔԸ իւր ետեւ շատ տեսակ ապրանք ունենալուն մէջ կը կայանայ։

Հետեւաբար հաճեցէք անգամ մը այցելել մեր վաճառատուններըը, և պիտի համոզուիք իսկոյն որ մեր ի վաճառ դրած ապրանքները լաւ են և

ԽԻՍՏ ԱԺԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

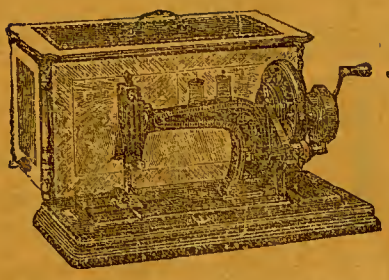

ՄԹՐՆՑ· ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ

Ն. Ժ. ԲԱՔԱՐԱՔԻ ԵՒ ԸՆԿ·

Ֆրէյ· Ք՚ոչ 91 — Շէյհէֆէնտ 34

Գ.Ռնախ, Քէմէր–Ալթը 32/34

Մարդ կրնայ ամէն տեսակ կարի մեքենաներու տէր լլլնել, Մինիաձն չարաթական 1/2 մէճիտ վճարելով։

Կօշկակարներու, դերձակներու և հերմկեղէնի կարուհիներու համար՝ կարի մեքենաներու նոր ֆէրիճը ամենէ տոկուն, ամենէ արագ, ամենէ դիւրին և առանց ձայնի է։

Մեր վաճառատունէն ծախուած ամէն մեքենայ ԵՐԱՇԽԱԻՈՐԵԱԼ *է։*

Մեր ամէն յաճախորդներուն Զրի դասատուութիւնն և մեքենաներու նորոգութիւնն։

Ամէն տեսակ մեքենաներու նորոգութիւն։

Ասեղ, դերձան, իւղ չափաւոր դներով։

Յամառելու համար ԱՆԳԱՄ ՄԸ ՄԻԱՅՆ *այցելել պէտք է։*

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Իզմիրի համար — Արժէքին կէսը կանխիկ և միւս կէսը երեք ամսէն։

ԻԶՄԻՐԷ ԴՈՒՐՍ — *Կանխիկ։*

Ամեն անոնք կ՚փափաքին հաստատուն և ճաշակաւոր ու միանգամայն խիստ չափաւոր դիներով՝ կաղմեալ դրքեր ունենալ Թող դիմեն, 1857ի իվեր Հաստատեալ, Եվանկէլիքօն Յունաց ղպրոցին անցքին մէջ թիւ 8

ատ. **ՍԹԱՆԱՍ ԱՆԿԷԼԻՏԻՍ**

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

ԶԱՐԵՀ ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ

Հայոց Ք՚ոչ, Բէյնթլէ Ճադեե

Ամեն տեսակ դեղերու մեծ խնամօք պատրաստութիւն

Չափաւոր գիներ

Դատառներէ ևկած հիւանդներու ամեն դիւրութիւն կը տրուի, իրենց հիւանդութեանց տեսակին յարմար բժիշկներ կը ներկայացուին և անոնց պէտք եղած դեղերը մինչև իսկ դատառները կը ղրկուին։

Պ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

Հայոց Ազգ Ժողովը, Բեյնոլի Ճաոոին, Ըէ– 106

Սոյն տեղական գործատունս, որուդաց վերաբերեալ կուշիէ, ձգախէժէ և թէ՛ լաթէ ամէն տեսակ պէտքերու լուսպտինը շինելու պատիւն ունի· ամենատաքիւ որուդ մը իր քամհամճոյիցը համեմատ ու և է խնդրանքի մը անմիջական պատրաստութեամբը մեծ դիւրութիւն պիտի գտնէ· գաւառներէ ու և է խնդրանք կամ ցուցակ ամենայն ճշդութեամբ կը դրկուի· Մեր ձեռաց արտադրութիւնը ըլլալով ունինք նաև ճամբորդաց մեծ ու փոքր անուելիներ, կանանց, դպրոցականաց, փաստաբանաց, գրագրաց, բաղանեաց, ծիծմպրներու զանազան պայուսակներ, դրամի և սիկարէթի դրամապանակներ, Թղթապանակ, զանազան գօտիներ, կապերտ պայուսակներ, և այլն, և այլն·

Յոյս մեծ ունիմ թէ, Յարգելի Ազգայիններ՝ հայ գործատուն մը բաջալերելու ազնիւ զգացմամբ իրենց պիտանիին մեզմէ գոհացնելու պիտի բարեհաճին·

ՆՈՐ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԶԱՏՈՒՆ

ԳԱԲԼՕ ՊՈՒԳՄԷՅԵԱՆ

Ֆրանկաց Թաղ, կէ–լմահալլեաէ 7,

Սոյն գործատան մէջ մեծ խնամքը և գեղարուեստական յաջողակութեամբ կը շինուին ամէն տեսակ պատկերներ ոյլ և այլ մեծութեամբ, պատկերաց վերարտադրութիւնք և մեծացնուած կը ծախուին ամէն տեսակ լուսանկարչութեան վերաբերեալ մեքենաներ և այլ գործիքներ վերջին դրուեթեամբ կատարելագործուած·

Փափաքողաց մասնաւոր արուեստախոսութիւնք·

ԴԻՒՐԱՄԱՏԶԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՊՕՂՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Օսման Ջաթէ խան, վերէ յարկ, 37, Բեյօղլուէն Պաշէ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել Պատ· Յամախորդներուս և Ընդհ· Հասարակութեան թէ կը պատրաստեմ բուն Անգլիական ոճովը արտից համար ամէն տեսակ ճաշակաւոր հագուստներ Լօնտօն հրատարակուող «Տհը Ռ–էմ–ըինո Կազէթ» դերձակներու յատուկ պատկերազարդ հանդէսը կ՛ստանամ՝ որով միշտ օրը օրին տեղեակ կը լինիմ Անգլիական նորաձեւութեան·

Վէրօճ	Քորիսիա	Մէյթ	6
Ժամէք	»	»	7
Ռուպինկօթ	»	»	8

ՎԵՐՋԻՆ ԳԻՆ — ԱՆՆԻՒՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԷ

Շատ բարև Ազգ. Տիկիններու և Նազելի Օրիորդներու

Եթէ կուզէք ձեր փափուկ մատներու տակ, գեղեցիկ, ձևաւոր, կոկիկ և ազատ վերջին նորաձևութեանց համաձայն ԹՈՐՇՈՆի գործիք մ'ունենալ, որ ձեր պարապոյ ժամերուն փոքր ջիղծներով, գոյնզգոյն գնդասեղներով, ծովագոյն կամ վարդագոյն թղթի վրայ, ըսէը, ըսէը ներդաշնակութեամբ, ձեր մատներու նրբին ճարտարութիւնն ցոյց տալ, պարտիք հատ մը առնել իմ չինած ԹՈՐՇՈՆի բարձերէն, զորս վերջին կատարելութեան հասուցած եմ, որու ապացոյցն է՝ Ֆրանկաց թագը նշանաւոր վաճառատանց մէջ իմ չինածներուս ի վաճառ դրուիլն, և որու նմանը Իզմիրի մէջ ոչ ոք կարող է չինել:

Ահաւոր գաւ՝

Մատիկը եմ 1900ի Բարիզի մէջ բացուելիք տիեզերական ցուցահանդեսին հատ մը գրկել ի գնահատութիւն:

Փութացէք ուրեմն ազնիւ Տիրուհիք, իմ չինած Թորշոնիկ բարձերէն մէյմէկ հատ գնելու, որու չհաւանիք՝ ձեր չնորհիւ՝ միւոք ունիմ տուն մը չինել տալ:

ՄԷԿ ԹՈՐՇՈՆի բարձ, 38 հատ ֆիլօ 30 ֆր. ։ ՁԱԽՕՐԱԿ, 40 ԳՆԴԱՍԵՂ, և ԹՈՒՂԹԸ միասին՝ 1 Ադծ. մէջիտ. Միայն ԹՈՐՇՈՆի բարձը 20 դրչ. անցուկ:

Ներքնատունէն Հայոց Թաղ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Պատիւ ունիմ ծանուցանել քաղաքիս Պատ. Հասարակութեան թէ պատրաստ եմ գրուիչի և հաւաքիչի պաշտօն կատարել, պայմանք գրուելիք դրաւիքագիր, մանագր, վիճակագանութեամբ տոմներ նայն նայն էապէս և նոյներուն արժէքը հաւաքել: Նմանապէս կարող եմ ինձ յարմար գտնուած պաշտօն վարել վաճառատուններու մէջ: Պատ. Հասարակութիւնը կարող է երաշխաւորել իմ գործոն բնութիւնս և հաւատարմութիւնս ուզուդս Հայ Ընտիրցատան Պատ. Պարիզներէն: փափաքողք հաճին դիմել ցերեկը Շէյխման - Զարչի, Պօքճեհանց վաճառատան դիմացը կամ երեկոյին և գիշերը Հայ Ընտիրցատուն ուր տարիէ մ'ի վեր գործակատարութեան պաշտօն կը վարեմ:

ԿԱՐՆԵՑԻ

ՊԵՏՐՈՍ ԲԻՇՄԻՇԵԱՆ

Սուրբ Երկիր, Նկարագրութիւն Ս. Երուսաղէմի և սրբազան տեղեաց. ՏՐՈՒՏ Ծ. ՎԻՊՏ. ՊԱԼԵԱՆ. Տէր և հրատարակիչ Նշան Կ. Պերպերեան Կ. Պոլիս. Գին 15 դրուշ:

Առաջնորդ քննիչ գրութեանց եւ թարգմանութեան. երկրորդ տարի, միջին քննութիւն. Աշխատասիրեց ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ. Տպագիր. Նշան Կ. Պերպերեան, Կ. Պոլիս. 1894. Գին. 2 դրչ.

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՑԱՑՏԱԳԻՐ 1894-95 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆՆ որ իւր ծրագրով կ'համապատասխանէ Գերմանացւոց Միջնակարդ վարժարաններու, ունի եօթնամեայ չրջան, այն է մէկ նախապատրաստական եւ վեց վարժարանական դասարաններ, իւրաքանչիւր մէկ տարուան ընթացքով։

Ուսմանց առարկայներն են.

1. կրօն, 2. Հայերէն Աշխարհաբար եւ Գրաբար, 3. Տաճկերէն, 4 Գաղղիերէն, 5. Գերմաներէն, 6 Անգղիերէն (ընտրով), 7. Պատմութիւն, 8. Աշխարհագրութիւն, 9. Բնական Գիտութիւնք (Բնապտմութիւն, Տարրաբանութիւն, եւ Բնաբանութիւն), 10. Ուսողական Գիտութիւնք, (Թուաբանութիւն Տարրական Պարզ եւ Երկայնութիւն), 11. Գեղագրութիւն, 12. Գծագրութիւն, 13. Երգ, 14. Դաշնակ եւ Քուբակ (ընտրով), 15. Մարմնամարզ, 16. Արհեստներ (ընտրով)։

Որովհետեւ Սանասարեան վարժարանը նպատակ ունի ոչ թէ միայն ընդհանուր կրթութիւն մատակարարել իւր բնակոց յանձնուած աշակերտներուն, այլ նաեւ ապրուստի որոշ միջոց տալ փափաքողներուն ձեռքը, այդ պատճառաւ յատուկ ուշադրութիւն ընծայուած է արհեստական բաժնին, ուր առ այժմ կ'աւանդուին երկաթագործութիւնն եւ հիւսնութիւն իրենց ճիւղերով։

Աշակերտը կրնայ առնել կամաւոր առարկայներէն միայն մէկը, այսինքն կամ Անգղիերէն, կամ Դաշնակ, կամ Քուբակ, կամ երկաթագործութիւն, և կամ հիւսնութիւն, իսկ ընտրութիւնը կ'կատարէ Տնօրէնութիւնը՝ ի նկատի առնելով ծնողաց փափաքը և աշակերտին ընդունակութեանը։

Թոշակաւոր Գիշերօթիկ աշակերտներ կ'ընդունուին հետեւեալ պայմաններով։

1. Ընդունելիք աշակերտը պէտք է.

ա. Լինի 11—12 տարեկան, ուշիմ եւ աղօղջ։

բ. Առ նուազն ունենայ այս հմտութիւնները. — Հայերէն վարժ կարդալ, ընթեռնլի կերպով գրել, Քերականութեան մասունք բանին գիտ, նալ, Թելադրութիւն մը առանց ուղղագրական խոշոր սխալներու գրի առնել եւ Թուաբանութեան Չորս գործողութիւնները վարժ կերպով կատարել։

գ. Ներկայացնէ ծննդեան ու մկրտութեան եւ պատուաստի ու առողջութեան վկայականներ, ինչպես նաեւ Օսմանիչէ բէզիրէխի։

2 Իւրաքանչիւր Գիշերօթիկ աշակերտի համար պէտք է վճարուի տարեկան 20 Օսմ. ոսկի, որ կ'պարունակէ աշակերտին ննջեղի, հագուստի, լուացքի եւ մաքրութեան, բժշկի եւ դեղի, ուսման եւ դասագրքերու եւ այլ ուսումնական պիտոյքներու ծախքերը։

Ծան. — Ակնհայտ է թէ տարեկան թոշակի գումարը չի բաւեր ամբողջովին զոցելու աշակերտին բոլոր ծախքերը, այլ այդ պակասը կը լրացուի Հոգելոյս Հիմնադրին կտակած եկամտաբերէն։

3. Իւրաքանչիւր ցերեկեայ աշակերտի համար պէտք է վճարուի տարեկան 7 Օսմ. ոսկի, որ կ'պարունակէ միայն ուսման և ցերեկուան ճաշի ծախքերը։

4. Նորեկ գիշերօթիկ աշակերտը վարժարանական ամբողջ չրջանին համար իրրև մուտք կ'վճարէն միանուագ 3. Օսմ. ոսկի, որ կ'պարունակէ աշակերտին սկզբնական պիտոյքներու ծախքերը։

5 Այն աշակերտները, որոնք կամաւոր առարկայ մը կուզեն ուսանիլ, պարտաւոր են վճարել Քուբակի համար տարեկան 3 Օսմ. ոսկի, իսկ միւս կամաւոր առարկայներէն ո՛ և է մէկի համար տարեկան 5 Օսմ. ոսկի։ Կամաւոր առարկայի տուրքը կ'պարունակէ ուսման, գործիքի, դասագրքի և արհեստական նիւթերու ծախքերը։

Ջուրքին գինը առանձինն վճարող աշակերտը վարժարանէն եղնելու առեն կրնայ հետը առնել գործիքը։

6. Ամառնային արձակուրդի երկու ամիսներուն մէջ վարժարան մնացող աշակերտը պարտին վճարել 1 Օսմ. ոսկի։

Ծան. — Արձակուրդի ժամանակամիջոցին օդափոխութեան եւ շրջագայութեանց միջոցաւ յատկապէս հոգ կատարուի աշակերտաց մարմնական կազդուրման՝ առանց զանց ընելու նոցա ուսումնական գործառնութիւնները։

7. Ամէն նորեկ աշակերտ վարժարան մնած պահուն պէտք է ցեսչութեան ներկայացնէ իւր լաշակի ընկալագիրը, հակառակ պարագային չընդունիր։ իսկ արդէն վարժարան գտնուող աշակերտը եթէ մինչեւ առաջիկայ (94) Սեպտեմբերի վերջը չվճարեն իրենց լաշակները, ետ պիտի ճամբուին անխտիր։

Լաշակներն ու բոլոր տուրքերը պէտք է վճարուին կամ ուղարկուին վարժարանիս Գանձապետ Աեծ. Յակոբ էֆ. Համամճեանին։

8. Իւրաքանչիւր նորեկ աշակերտի համար պէտք է վարժարանին յանձնուի մինուդ 3 Օսմ. ոսկւոյ պահեստի գումար մը, որով կ'ծածուի նորա ճանապարհի ծախքը, երբ ո՛ և է պատճառաւ արձակուի վարժարանէն։ Այս տուրքէն տղատ կրնան լինել այն ծնողք, որոնք քաղաքիս մէջ պատուաւոր անձ մը իբրև փոխանորդ ցոյց կուտան։

Պահեստի ամբողջ գումարը կամ անոր մնացորդը ետ կտրուի, երբ աշակերտը եղնէ վարժարանէն։

9. Եթէ աշակերտը տարուան ընթացքին մէջ ո՛ և է պատճառաւ հանուի կամ բացակայ լինի վարժարանէն, եղած վճարումները ետ չեն տրուիր։

10. Ամառնային արձակուրդին ծնողք կամ խնամակալք՝ եթէ ուզեն, կարող են տուն տանիլ իրենց զաւակները, բայց երթեւեկութեան ծախքն ա՛ հոգր իրենց վրայ են։

11. Աշակերտաց Մուտքը տեղի կունենայ Սեպտեմբեր 1-էն մինչ 15։

12. Աշակերտ տալ ցանկացող ծնողք կամ խնամակալք պէտք է կանխաւ բանակցին վարժարանիս հոգաբարձութեան հետ, և նորա հաւանութիւնը առնելէ յետոյ ուղարկեն իրենց տղայքը։

Ձրիաձարժ աշակերտներ կընդունուին հետեւեալ պայմաններով.

1. Թոշակաւոր աշակերտաց ընդունելութեան համար վերը նշանակած 1 րդ, 8 րդ, 10 րդ, 11 րդ, և 12 րդ, պայմանները կ'ըզբան նաև Ձրիաձարժ աշակերտաց համար։

2. Աշակերտք իրենց ուսման ընթացքը աւարտելէ յետոյ պարտաւոր են ուսուցչական պաշտօն կատարել իրենց բնավայրին մէջ, կամ վարժարանին վարչութեան կողմանէ ցոյց տրուած ուրիշ տեղ մը։

3. Ընդունուելիք աշակերտը պէտք է լինի աղքատ ծնողաց զաւակ և այդ մասին վկայական ունենայ տղոյն Ազգ. Հոգեւոր Իշխանութենէն։

Նախադասելի են որբ տղայք։

4. Ընդունելիք աշակերտաց ընտրութիւնը պիտի կատարուի վարժարանիս Հոգաբարձութեան կողմանէ առաջիկայ Յուլիս ամսի վերջերը։ Փափաքողք մինչեւ այն առեն պէտք է որ իրենց խնդիրքը գրաւոր կտրպով ներկայացնեն Հոգբարձութեան։

Բացարձակապես պիտի մերժուին այն տղայք, որք առանց կանխաւ Հոգաբարձութեան արտօնութիւնն առացած լինելու, ո՛ և է տեղէ իրրև աշակերտ կ'ղրկուին վարժարանս։

Ծան. — Այս տարի միայն 4 նոր աշակերտներ պիտի ընդունուին, ձրիավարժներու համար սահմանուած 30 թիւր լրացնելու համար։

5. Ծնողք կամ խնամակալք պարտաւոր են հոգալ աշակերտին ճանապարհածախքը մինչեւ վարժարան։

Կարին, 19 Մայիս 1894

ՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ